

DİJİTAL SÜREÇLERİN DOĞAL VE KÜLTÜREL MİRAS TURİZMİNİN GELİŞİMİNE ETKİSİ

THE IMPACT OF DIGITAL PROCESSES ON THE DEVELOPMENT OF NATURAL AND CULTURAL HERITAGE TOURISM

M. Cihan YARALI

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Gülşehir SBMYO

Yönetim ve Organizasyon Bölümü

cihanyarali@nevsehir.edu.tr

ORCID: 0000-0002-8296-051X

Özge ÖZÇELİK BALOĞLU

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

ozgebaloglu@nevsehir.edu.tr

ORCID: 0000-0003-4713-8720

ÖZ

Geliş Tarihi:

29.06.2023

Kabul Tarihi:

18.08.2023

Yayın Tarihi:

06.10.2023

Anahtar Kelimeler

Doğal ve Kültürel Miras, Turizm, Dijitalleşme, Dijital Süreçler, Dijitalleşmenin Etkileri

Keywords

Natural and Cultural Heritage, Tourism, Digitization, Digital Processes, Effects of Digitization

Turizm, dünya çapında doğal ve kültürel mirasın tanıtılması ve korunmasında önemli bir rol oynamaktadır. Dijitalleşme ile birlikte, turizm endüstrisi üzerinde; ziyaretçi memnuniyeti, bilinçli dolaşım, verimlilik ve süreç kolaylaştırılması bağlamında dönüştürücü bir etki olmuştur. Doğal ve kültürel miras alanları, farklı bölgelerin eşsiz manzaralarını, tarihi eserlerini ve geleneklerini keşfetmek ve deneyimlemek isteyen turistleri uzun süredir cezbetmektedir. Teknolojideki gelişmelerin yönlendirdiği dijitalleşmenin ortaya çıkışı, turizm de dâhil olmak üzere çeşitli sektörlerde devrim yaratmıştır. Bu makalede, doğal ve kültürel miras turizmi ile dijitalleşme arasındaki ilişki araştırılmış ve beraberinde getirdiği fırsatlar ve zorluklar vurgulanmıştır. Dijital teknolojilerin turizm deneyiminde nasıl devrim yarattığı, erişilebilirliği nasıl artırdığı ve koruma çabalarını nasıl kolaylaştırdığı incelenerek başarılı uygulamalar örneklendirilmiştir. Sürdürülebilirlik, eğitim, ziyaretçi deneyimi, yerel ekonomi gibi hususlar başta olmak üzere farklı bakış açıları ortaya konmaya çalışılmıştır. Ayrıca, miras turizminin dijitalleştirilmesiyle ilgili potansiyel riskler ve etik hususlar araştırılmıştır. Bu makale, doğal ve kültürel miras turizmi ile dijitalleşme arasındaki kesişime kapsamlı bir genel bakış sunmayı amaçlamaktadır ve ileride yapılacak olan spesifik çalışmalara kaynak ve ışık tutması beklenmektedir.

ABSTRACT

Tourism plays an important role in the promotion and protection of natural and cultural heritage worldwide. With digitalization, on the tourism industry; It has had a transformative effect in terms of visitor satisfaction, informed circulation, efficiency and process facilitation. Natural and cultural heritage sites have long attracted tourists who want to explore and experience the unique landscapes, historical monuments and traditions of different regions. The emergence of digitalization driven by developments in technology has revolutionized various industries, including tourism. In this article, the relationship between natural and cultural heritage tourism and digitalization has been explored and the opportunities and challenges it brings are highlighted. Successful practices are exemplified by examining how digital technologies revolutionize the tourism experience, increase accessibility, and facilitate conservation efforts. Different perspectives have been tried to be put forward, especially on issues such as sustainability, education, visitor experience, and local economy. In addition, the potential risks and ethical considerations associated with digitizing heritage tourism are explored. This article aims to provide a comprehensive overview of the intersection between natural and cultural heritage tourism and digitalization and is expected to shed light on specific future studies.

DOI: <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1320911>

Attf/Cite as: Yaralı, M. C. & Özçelik Baloğlu, Ö. (2023). Dijital süreçlerin doğal ve kültürel miras turizminin gelişimine etkisi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, İhtisaslaşma Özel Sayısı*, 245-264.

Giriş

Küresel ekonominin büyümesi daha çok hizmet sektörlerinin ve dijital teknolojilerin gelişimine bağlıdır. En önemli hizmet sektörlerinden biri olan turizm, insanları istihdam ettiği ve ilgili kaynakları kullanarak yerel topluluklar için daha fazla geliri garanti ettiği için kültürel miras yerel ekonomisini yönlendirmektedir. Her halükarda, gelecek nesillerin geleceği sınırlı kaynaklara bağlı olduğundan, kaynakların kullanımı sürdürülebilir kalkınma ihtiyacını doğurmuştur. Turizm, gelirden ödün vermeden kaynaklar konusunda daha dikkatli yönetilebildiği için sürdürülebilir kalkınma felsefesini benimseyen sektörlerden biridir. Ziyaretçiler ve dolayısıyla bir ülkede turizmin gelişmesi için en önemli unsur kültürel ve doğal miras kaynaklarıdır. Turizm ve miras arasında yakın bir ilişki vardır. Kültürel miras, turistleri bir bölgeye çekebilir ve bu nedenle turizm, bu mirası korumakla daha fazla ilgilenen bir endüstri olarak da görülebilir. Dijital teknolojiler, süreçleri iyileştirerek, yenilikçi ürünler sunarak, destinasyon pazarlamasını iyileştirerek vb. tüm değer zincirinde turizm endüstrisini ayakta tutuyor. Ancak daha da önemlisi, dijital teknolojiler turizm sitelerinin sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesine katkıda bulunabilir. Bu makalenin amacı, geleneksel derleme yöntemi (Özer & Görgülü, 2021) kapsamında sürdürülebilir bir kültürel miras turizminin geliştirilmesinde kültürel mirasın dijitalleştirilmesinin önemine dikkat çekmektir. Kültürel miras turizmi, Dünya Ticaret Örgütü tarafından tespit edildiği üzere turizmdeki en önemli niş pazarlardan biri olduğundan, miras alanlarının sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi gerekir ve bu dijital teknolojiler kullanılarak yapılabilir. Doğal mirasın bir parçası olarak farklı türde korunan alanlar yer alırken, kültürel mirasın bir parçası olarak kültürel objeler, müzeler, kaleler, festivaller sayılabilir. Konaklama işletmelerinde rezervasyon uygulamaları, turizm siteleri için sosyal medya, tur operatörlerinin ve pazarlama organizasyonunun kullandığı farklı dijital teknolojilerin kullanım alanları mevcuttur (Kordha vd., 2019).

Kültürel bellek kurumlarının iyi bilinen sistematik mali açığının yanı sıra, dijitalleşme süreçlerinin kültürel miras yönetimine entegrasyonunu engelleyen başka kritik faktörler de vardır (Çakmak, 2017). Ortak engeller, kurumsal baskıların varlığını ve dijital stratejilerin geliştirilmesinde ve bunların turizm alanlarının stratejik planlama sistemlerine entegrasyonunda yer alması gereken farklı departmanlar ve işlevler arasında organizasyonel ve yönetsel koordinasyon eksikliğini içerir.

Son yıllarda dijital teknolojiler toplumumuzda giderek daha yaygın hale gelmiştir (Ferraris vd., 2018; Trequattrini vd., 2016). Yeni teknolojilerin tetiklediği büyük olanaklar, kültür kurumlarını dijital dönüşüme uyum sağlamak için yaratıcı yollar geliştirmeye yöneltmiştir (Clough, 2013). Birçok olumlu etkilere rağmen, turizm alanlarının bazıları henüz yeni teknolojilere aşına değildir. “Kültürel Miras”, özellikle dijitalleşme alanında yeni teknolojilerin daha geniş bir şekilde kullanılmasını teşvik eder. Aslında dijital teknolojilerin, kültürel kurumları; kültüre demokratik bir erişim, diyalog için açık bir alan ve daha fazla fikir ve bilgi alışverişi sağlamaya yönlendirmesi gerekmektedir. Son on yılda, Tate, SFMOMA, Smithsonian Museum ve Rijks museum gibi dünyanın dört bir yanındaki bazı müzeler, dijital inovasyonu iş modellerinin bir parçası olacak şekilde ele alarak dijital stratejik planlar sunmaya başlamışlardır.

Doğal ve Kültürel Miras Turizmine Kavramsal Bakış

Doğal ve Kültürel Miras turizminin de esasını oluşturan kültür kavramı köken olarak Latince “Cultura” ya da “Colere” kelimelerinden gelmektedir. Klasik Latince bu kelime yetiştirmek ve bakmak anlamına gelirken, tarım literatüründe biçmek, ekmek, ürün yetiştirmek, ekip biçmek gibi anlamlara gelmektedir. Kültürün insan deneyimi ile birlikte bir yaşam tarzı olarak anlam bulması ise ilk kez Almanya’da, 1970’li yıllara dayanmaktadır (Uygur & Baykan, 2007:33). Devam eden süreçte ise kültür insan deneyimlerinin devamında nesillere aktarılan tarihi ve kültürel sembol temsilcileri ile anlam bulmaktadır.

Türkçede ise kültürle ilgili çalışmalar batı dünyasını içeren kültür konulu tartışmalara yabancı kalmayan Osmanlı aydınlarınca yapılmaktadır. Köken olarak Arapça “hars” ve “tezhip” kavramlarının kültürün kökeni olduğunu belirten Ziya Gökalp’in devamında, milli bulunan “hars” kelimesi tercih edilmiştir. Türk Dil Kurumu temel olarak “cultura” kelimesini Fransızcadan almış bunun karşılığında da “ekin” kelimesini kelimenin karşılığı olarak öneri haline getirmiş, ancak bu kullanım çok yaygınlaşmamıştır (Turan, 1994:11).

Türk Dil Kurumu ise bu kelimeyi, toplumsal, tarihsel, gelişme sürecinde oluşturulan bütün maddi manevi değerleri ile bu oluşum sonrasında nesillere iletmede kullanılan insanın sosyal ve doğal çevresine egemenlik ölçüsü olarak gösterilen araçların bütünü şeklinde tanımlamaktadır (TDK, 2023).

Gustav Klemn ise kültür kavramına 1843 yılında yayınlanan "İnsanlığın Genel Kültür Tarihi" isimli kitabında insan topluluğuna dair beceriler, gelenek ve sanatlarla topyekün yaşam tarzı şeklinde bir anlam kazandırmaktadır (Uygur & Baykan, 2007:33).

Geçmişten bu yana insanoğlu gezdiği gördüğü ve kültürel dokuda hissettiği yerleri bir kültür elçisi olarak gelecek uygarlıklara aktarmış, bu aktarım uygarlıkları birbirinin kültüründen esinlenerek günümüze taşımıştır. Dolayısıyla kültürel mirasa dair bugün gördüğümüz birçok şey aslında insanoğlunun kültürel temasının sonucunun yansıması olarak kabul görmüştür.

Kültür bir toplumun ya da toplumu oluşturan diğer toplumların birikimli bir uygarlığı niteliğinde olup, bulunduğu coğrafyadan etkilenmekte ve coğrafyayı da etkilemektedir. Bununla beraber insan yaşamının sürdüğü doğal çevrede inşa edilen bir binanın yapı malzemesinden, geçim şekline, giyim tarzına kadar birçok unsur coğrafyadan etkilenmektedir. Çevreye dair doğa farklılığı kültüre yansırken, sonuçlar kültür ve doğal çevreyi toplamda ise toplumu etkilemektedir. Çevreye uyumu yansıtan kültür de, halkın salt hayat tarzının mozağini değil, halka dair hâkim değer ve inançları da kapsayan bir kavram niteliği taşımaktadır (Emekli, 2006:53).

Kavramsal boyutunun dışında bir coğrafi miras olması da asırlardır kabul gören bir gerçek olarak kültür ve insana değer atfeden her mekân korunmaya değer bir doğa parçası niteliğindedir. Mekânsal boyutta miras karakterinde değer kazanması ise zaman içinde kültür ve doğanın partnerliğinde gerçekleşmektedir. Kültürel turizm kapsamlı çalışmalarda, kültür ve tarih turizmi ayrıca miras turizmi gibi kavramlarla da benzer koşullarda (Doğaner, 2003:3; Özdemir, 2009:81) değerlendirilmektedir.

Kültür kavramı karşılık olarak coğrafi miras kavramıyla da kullanılmaktadır. Kültürel ve fiziksel yönden değerlendirilmesi gereken coğrafi miras kavramı, doğanın yansıttığı değerler bütünü, kendi içinde farklı dallarda miras kabul etmektedir. Buna örnek olarak doğal miras kapsamına giren önemli ekolojik alan, kıyı ve kültür ile ilgili birçok kültürel miras taşıyıcılığı verilebilmektedir (Doğaner, 2003:3).

Modern turizmin tarihçesine bakıldığında II. Dünya savaşı sonrası bir tarihin ev sahipliğinde şekillenen bir süreçle karşılaşmaktadır. Özellikle son yıllarda yaşanan birçok değişim, turizmin de boyutunu değiştirmiştir. 1960 ve 1970'li yıllar kitlesel turizme işaret ederken, 1970'li yılların devamı alternatif turizm çeşitlerini yaygınlaştırmıştır. Kültürün nesillere aktarıldığı miras turizmi bunlardan biridir. Oldukça geniş çaplı olan miras turizmi doğal ve kültürel olarak iki boyutta incelenmektedir.

Kültürel turizmin gelişen parçasını miras turizmi oluşturmaktadır. Kapsamı itibarıyla kültürel turizmle oldukça benzer özelliklere sahiptir (Aliğağoğlu, 2004:51). Dolayısıyla turizmin arz bakımından arz kaynakları ve ana unsurlarını kapsayan çekicilikler miras turizmini de kapsamaktadır (Özgüç, 1998:46).

Geniş çaplı olarak sosyo-kültürel miras turizmi ve doğal miras turizmi olarak ikiye ayrılan miras turizmi, sosyo-kültürel miras turizmi olarak birkaç alt grupta incelenmektedir. Bu gruplar arasında; kongre, gastro, sağlık, inanç, eko, keder, anında keder, sonradan keder, vahşet alanı, felaket alanı, savaş alanı, suikast ve esrarengiz ölüm alanı turizmi, dini simgesel ölüm alanı, hapisane tarihi, komünist miras, endüstriyel miras ve soy-sop araştırma ve sıla turizmi şeklinde kategorilendirilmektedir (Aliğağoğlu, 2004:61).

Bu kategorilerden de yola çıkarak sosyo-kültürel miras turizmini belirleyen unsurların, insanların tarihleri, acıları, deneyimleri, inanışları, felaketleri ile şekillendiğini insanlık tarihine dair birçok koşulun turizmi doğrudan etkilediğini geçmişte de günümüzde de söylemek mümkün görülmektedir.

Bilgi ve deneyimler neticesinde elde edilen kültür turizmi miras yönüyle geçmiş kültürlere ait anıt ve mekânların ziyareti boyutunu kapsasa da bölge ve ülke insanının yaşam biçimi ile net şeklini almaktadır (Richard, 2001: 7).

Bu şekilde kültürel miras turizminin birçok cazibeye sahip olduğu görülmektedir. Kültürel miras turizminin cazibelerini sıralayan Prentice (1994) ve Williams (1998:183) kültürel miras turizmini doğal tarih ve ilmi çekicilikler, ulaşım çekicilikleri, tarımsal ve endüstriyel çekicilikler, askeri çekicilikler, sosyo-kültürel çekicilikler, artistik çekicilikler, manzara çekicilikleri tarihi kişilerle ilgiyi çekicilikler şeklinde kategorilendirmektedir (Williams, 1998:183; Prentice vd., 1998).

Kategorilerden de anlaşılacağı gibi alternatif kültürel miras turizminde insanların salt bir yeri gezmek görmek için değil, o yere ait tecrübe ve yeni bilgi kaynaklarına da erişme gayretiyle hareket edilmektedir. Her şeyden önce alternatif turizm kategorisinde yer alan insanların başka kültürlere merhaba dediği turizm çeşidinde farklı tarihsel etkileşim kaynakları ile iletişime geçmek mümkün görülmektedir.

İnsanların farklı toplumlarla etkileşimde olması onlara kültürel, ekonomik, sosyal tecrübeler edindirirken, süreçte gelişen yeni turizm arayışlarına da toplam değer ve katkı sağlamaktadır (Verma & Ansari, 2016:143).

Miras kavramı, kültürel çevre ile birlikte doğayı da kapsayan geniş bir kavram olarak tarihi yerler, sit alanları, biyoçeşitlilik birikimleri ile geçmişten taşınan kültürel gelenek, bilgi ve yaşanmışlıkları kapsamına almaktadır. Geçmişten gelen değerleri güncel taşıyan miras, geleneğin kültür taşıyıcı unsuru olarak görülmektedir (Nuryanti, 1996:249).

Bir kültür taşıyıcısı olarak kültürel mirasta katılımcı turistlerin kendileri dışında farklı kültürlere sahip toplumların kültürel varlık ve mirasları tanıma arzularının da sürecin gelişiminde rol oynadığı görülmektedir (Emir & Avan, 2010:204).

Öyle ki bugün turistlerin bir şehirden ya da ülkeden diğerine gerçekleştirdiği kültür gezisi hem turizm kültürünün gelişmesi, hem nesillerden nesillere taşınması, hem de bölge ve ülke ekonomisine katkı sağlaması açısından büyük önem teşkil etmektedir.

Ziyarete gelen turist profili incelendiğinde de son yıllarda büyük değişimlerin yaşandığı görülmektedir. Geçmiş yıllarda gerçekleşen doğal ve kültürel miras turizminde herkesin talep ettiği, sıkça rağbet gören turistik yerlerden ziyade doğası korunmuş seyahat alanlarına talep artmaktadır. Turistlerin çoğu çokça deneyimlediği turizm çevrelerine gitmekten kaçınırken, kültürün hâkim olduğu doğal zenginlik ve çeşitlilikleri deneyimlemeyi istemektedir (Karapınar & Barakazi, 2017:8).

Tarihsel sürece bakıldığında genellikle insan ile ilişkilendirilen kültürel miras, benlikleri içeren kültürel objeleri içermesi, inşa edilen yapıların inançlara uygun olması, sanatsal yönün ortaya çıkması ve geçmişten günümüze taşınan geleneklerin devam ettirilmeye çalışılması sonucu ritüellerin oluşmasıyla (Harkin, 1995:652) insan yaşamındaki tarihi kesintileri kültürel miras aracılığıyla günümüzde yaşatmasıyla zaman ve mekân ikilisinde şekillenerek sürdürülmesiyle devam etmektedir (Kurtar & Somuncu, 2013:36).

Bayır ve Köse (2019:1932) kültürel mirasın korunmasına dair nedenlerde geçmişi yansıtması, ekonomik değer içermesi, taşıdığı ekonomik değeri ile ülkemizi geliştirmesi, geçmişten günümüze uzanan kültürleri yansıtması ve bu kültürleri gelecek kuşaklara aktarması, ülkemize ait olması, kültürü öğretmesi ve emanet olması bağlamında kategorilendirmektedir.

Doğal ve Kültürel Miras Turizminin Benimsenişine Kronolojik Bir Bakış

Doğal ve kültürel kaynaklar toplumların yegâne mirası olarak nesillerden nesillere aktararak ve korunarak günümüze ulaşmıştır. Öncelikli olarak 1970'li yıllardan itibaren öncelenenler arasına giren ve dünya gündemini oluşturan doğal ve kültürel kaynaklar, 1972 yılında Human Enviromant/ Stockholm Konferansı, 1980- Dünya Koruma Stratejisi, 1987/ Bnurdland Raporu ile birlikte tarih sahnesine çıkmıştır. Dünya Turizm Örgütü (DTÖ) ilk kez, turizmin spesifik olarak kültürel ve çevre mirası üzerinde olumsuz etkileri azaltmak amacıyla "Küresel Turizm Etiği İlkelerinin" belirlenmesi çağrısında bulunarak taslak metnin sivil toplumda, özel sektörde ve işçi örgütlerinde birçok alan temsilcisinin görüşlerine sunulmasını ve alanla ilgili onların görüşlerinin alınmasını sağlamıştır (Akpınar, 2003).

1980'li yılların başı ile yaygınlaşmaya başlayan küreselleşme kavramından da yola çıkarak sosyal, ekonomik kültürel pek çok sonuçla karşılaşmıştır. Küreselleşme ile kültürel değerler de ulusal sınırları aşarak dünya çapında yaygınlık göstermeye başlamıştır. Kültür ve kültürel miras kavramı da bu boyutuyla küreselleşme kavramından doğrudan etkilenmiştir. Ancak popüler olarak ön plana çıkması ise 20. Yüzyılın sonlarına doğru gerçekleşmiştir. 20. Yüzyılın sonuna doğru alternatif turizm, sürdürülebilir gelişme ve kültürel miras konuları önemli ölçüde üzerinde durulan konular olarak benimsenmiştir (Doğan, 2010: 117-118).

Bu doğrultuda Birleşmiş Milletlerin Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) ile kültürel mirasın korunması bağlamında önemli çalışmaların yapıldığı görülmektedir. 1972 yılı devamında kabul edilen "Doğal ve Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" bu adımlardan ilki olarak sıralanabilmektedir. Aynı örgüt tarafından 1989 yılında ise "Geleneksel ve Popüler Kültürün Korunması Tavsiye Kararı" alınmıştır. 1995 yılından 1999 yılına kadar geçen sürede ise artan seminerlerle de bu alan ile ilgili duyarlılık artırılmaya çalışılmıştır. UNESCO 32. Genel konferansında, 2003 yılında "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi"ni imzalayarak bu alan ile ilgili eserlerinde korunmaya alınmasına adım atmıştır (Kolaç, 2009:21).

UNESCO bu sözleşmeye kadar kültürle ilgili belge ve eserleri, "somut" İngilizce olarak "tangible" ve Fransızca ise "matériel" kültür ürünlerine odaklayarak tanımlamıştır. Terimsel olarak "somut olmayan" ifadesinin kullanımı ise, UNESCO'nun "obje" odaklı kültürel miras yaklaşımı içinden tepkisel olarak doğmuştur (Oğuz, 2013:11).

Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması sözleşmesi, kültür mirasını üç sınıfta gruplandırmaktadır. Anıtlar (heykeller, arkeolojik eserler, resimler, mağaralar), buldukları konum nedeniyle tarihi, sanatsal ve bilimsel olarak değerlere sahip yapı toplulukları ve estetik, etnolojik antropolojik olarak evrensel değerlere

sahip sitlerden oluşmaktadır (Demirer, 2015:20). Toplumların tarihi ve kültürü yansıtan geçmişten kalan mirasları bulunmaktadır. Gerek somut gerek somut olmayan taşınır ya da taşınmaz değerleri yansıtan mirasa sahip çıkılması ve korunması toplumların devamlılığı için önem arz eden bir durumdur. Kültürüne sahip çıkan bir toplum o kültüre dair öğelerin geleceğe aktarılmasında aracı olacağı gibi toplumsal bütünlük içerisinde manevi değerlere de işbirliğinde sahip çıkmış olacaktır.

Somut olan kültürel miraslarda ise daha çok bileşenleri kültürel kaynaklar ve doğal kaynaklar olan çevre ve turizm tarihsel süreçte de bir süreklilik olarak korunması ve geliştirilmesi gereken önemli bir araç olarak görülmektedir (Uslu & Kiper, 2006:306). Bu nedenle kültürün ve kültüre dair eserlerin sadece ilgili değerlerle korunması değil, insanlığın da bu değerleri koruyup kollamak adına işbirliğinde olması gerektiğini söylemek gerekmektedir.

Tanım ve kapsam olarak tarihi süreç içinde gelişim göstererek günümüze kadar farklılaşarak gelen “Kültürel Miras” koruma kavramının oluşum sürecinin ilk aşamalarında yalnızca önemli anıtsal yapılarla sınırlı olarak kalmıştır. Ancak gelişen süreç içerisinde kültürel miras yapısı, zamanla sivil yapıları, kentsel alanları, kırsal alanları ve kültür sanat dallarını içeren kategorileri de içine alarak değişime uğramıştır (Güleç Korumaz, 2015, 14).

Kültürel mirasın kavramsal olarak tarihçesi de kendinden önceki kuşaklara dayanmaktadır. Bir önceki kuşaklar tarafından oluşturulmuş ve evrensel değerlere sahip olduğuna inanılan eserlere verilen genel bir ismi kapsayan kültürel miras, Bileşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür kurumu ile birlikte soyut, somut olarak ikiye ayrılmıştır. Kültürel miras kapsamında korunması gereken somut öğeler de “taşınmaz kültür ve tabiat öğeleri” ile “taşınır somut kültürel miras” biçiminde ikiye ayrılmış olarak incelenmektedir (Darçın Şahin, 2010).

Sonuç olarak kültürel mirasın bireyler için birçok değer teşkil ettiğini bugün söylemek mümkündür. Kültürel miras kavramsal boyutuyla, bireylerin özsaygısı, kimliği ve onuru gibi birçok değer ile birlikte büyük önem taşımaktadır. Konu refah içinde yaşayan toplumlar kadar, az gelişmiş toplumlar için de geçerlidir. (World Bank, 1999, 5).

Kültürel mirasın korunmasını içeren nedenler arasında tarihsel, değer, ekonomik değer ve kültür aktarımı gibi birçok değer ögesi bulunmaktadır. Kültürel mirasın korunmasının öneminde ise kültürel miras öğeleri, milli değer öğeleri ve korunma bilinci öğeleri bulunmaktadır (Bayır & Köse, 2019:1832).

Bu nedenle doğal ve kültürel mirasları tarihi süreci içerisinde koruma amaçlı gerçekleştirilecek düzenlemelerin salt yasaklayıcı kurallar anlayışı niteliğinde değil, bireyin yaşadığı ortamlarla kültürel mirasın tanıtılması ve korunması toplumun ele alındığı eğitim politikaları doğrultusunda desteklenmesi ve korunması (Külcü Taşkın, 2015:30) gereken bir mesele olarak görülmesi gerekmektedir.

Ancak kültürel mirasın somut ya da soyut korunması güdüsünün temelinde değerlerin gelecek kuşaklara aktarılabilmesi yer almaktadır. Burada sürdürülebilirlik kavramı akıllara gelmektedir. Sürdürülebilirlik, günlük olarak karşılanan ihtiyaçların gelecek kuşaklar için de ihtiyaçların karşılanabilme yeteneğine engel teşkil etmemektedir. Yani kendimiz için tüketirken, gelecek için de tüketilebilir kaynaklar bırakma ve o kaynakları koruma sürdürülebilirliğin temelini oluşturmaktadır. Öyle ki, 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nun yayınladığı “Ortak Geleceğimiz (Our Common Future)” isimli raporda (Brundtland Raporu) sürdürülebilirlik yolu ile çözüm olanakları sunarken, kalkınma kapsamlı, bugünün gereksinimlerini gelecek kuşakların kendi gereksinimlerini karşılayabilme olanağından da ödün vermeme durumuna dikkat çekmektedir (UNWCED, 1987)

Doğal ve Kültürel Miras Turizmi ve Dijitalleşme

Günümüzün dijital çağında, turizm endüstrisi derin bir dönüşüm geçirmektedir. Dijital teknolojilerin entegrasyonu, insanların seyahat etme ve doğal ve kültürel miras destinasyonlarını deneyimleme biçimlerinde devrim yaratmıştır.

Destinasyon tanıtımı için dijital platformlar, doğal ve kültürel miras turizmini teşvik etmek için güçlü araçlar haline gelmiştir. Web siteleri, sosyal medya ve mobil uygulamalar, destinasyonların benzersiz özelliklerini, çekiciliklerini ve deneyimlerini küresel bir izleyici kitlesine sergilemesine olanak tanımaktadır. Bu platformlar, gezginlerin destinasyonun tarihi gerçekleri, kültürel önemi ve doğal güzelliği dâhil olmak üzere kapsamlı bilgilere erişmesini sağlamaktadır (Buhalis & Foerste, 2015). Bu tür platformlara; resmi turizm web siteleri, seyahat blogları ve çevrimiçi seyahat acenteleri örnek olarak verilebilir.

Sanal Gerçeklik (VR) ve Artırılmış Gerçeklik (AR) teknolojileri, ziyaretçilerin destinasyonları sanal olarak keşfetmelerini sağlayarak bir mevcudiyet ve etkileşim duygusu sağlamaktadır (Xiang vd., 2017). Sanal

gerçeklik ve Artırılmış Gerçeklik sayesinde gezginler, fiziksel konumlarından bağımsız olarak tarihi mekânlarda sanal turlara katılabilir, doğal manzaralarda yürüyebilir ve hatta kültürel etkinliklere katılabilir. Ziyaretçiler, eserlerin 3D rekonstrüksiyonlarını görebilirler. VR, ziyaretçileri sanal ortamlara taşıyarak dünyanın herhangi bir yerinden tarihi yerleri keşfetmelerine veya kültürel performansları deneyimlemelerine olanak tanımaktadır (Tussyadiah & Fesenmaier, 2009). AR ise bağlamsal bilgi sağlayan ve ziyaretçinin miras alanına ilişkin anlayışını zenginleştiren dijital kaplamalarla gerçek dünya ortamını geliştirmektedir (Tussyadiah & Fesenmaier, 2009). Bu teknolojiler; sanal ziyaretler, eğitimsel simülasyonlar, özellikle uzak veya erişilemeyen alanlar için mirasın anlaşılmasını ve takdir edilmesini geliştirmekte, fiziksel ve dijital âlemler arasındaki boşluğu dolduran benzersiz ve ilgi çekici deneyimler sağlamaktadır.

Turizmin dijitalleşmesi gezginler için rezervasyon ve işlemlerini basitleştirmiştir. Çevrimiçi rezervasyon platformları, turistlerin kolayca konaklama, ulaşım ve tur paketleri aramasına olanak tanımaktadır. Bu kolaylık, bir gezi planlamak için gereken zamanı ve çabayı önemli ölçüde azaltmış, doğal ve kültürel miras destinasyonlarını daha geniş bir ziyaretçi kitlesi için daha erişilebilir hale getirmiştir (Sigala vd., (Eds.). 2012).

Dijital teknolojiler, doğal ve kültürel miras alanlarının yorumlanmasını ve eğitimini geliştirmek için yenilikçi yollar sunabilir. Etkileşimli multimedya rehberleri, mobil uygulamalar ve sesli rehberler, tarihi olaylar, kültürel gelenekler ve ekolojik önem hakkında ayrıntılı bilgi sağlayarak ziyaretçilerin destinasyonu anlamalarını zenginleştirebilir. Bu tür dijital araçlar, kendi hızınızda öğrenmeyi mümkün kılmakta ve turistler ile karşılaştıkları miras arasında daha derin bir bağlantıyı teşvik etmektedir. Dijitalleşme, etkili destinasyon yönetimi için kullanılacak çok miktarda veri üretmektedir. Destinasyon yöneticileri, çevrimiçi platformlardan ve sosyal medyadan gelen verileri analiz ederek turist davranışı, tercihleri ve eğilimleri hakkında fikir edinebilir (Xiang vd., 2017). Bu bilgi, pazarlama stratejilerini uyarlamalarına, kaynakları verimli bir şekilde tahsis etmelerine ve genel ziyaretçi deneyimini iyileştirmelerine olanak tanımaktadır (Gretzel vd., 2015). Gezginler, benzer düşüncelere sahip kişilerle bağlantı kurabilir, tavsiyeleri paylaşabilir ve tavsiye alabilir, bu da meraklılardan meydana gelen canlı bir topluluk oluşturabilir ve bir aidiyet duygusu geliştirebilir (Neuhof vd., 2015). Bu ağlar ayrıca sürdürülebilir uygulamaları ve sorumlu turizmi teşvik ederek paydaşlar arasında işbirlikçi girişimlere olanak tanımaktadır.

Büyük veri, yapay zekânın (AI) kullanımı, bağlanabilirlik ve Nesnelerin İnterneti doğal ve kültürel miras turizminde kişiselleştirilmiş deneyimler için olanaklar yaratmıştır. Destinasyonlar, gezginlerin tercihleri, demografik özellikleri ve davranışları hakkındaki verileri analiz ederek kişiselleştirilmiş öneriler, özel seyahat programları ve özelleştirilmiş hizmetler sunabilir (Neuhof vd., 2015). Daha uzun süreli kalışları teşvik etmekte ve bir bağlantı ile alaka duygusunu beslemekte, sonuç olarak daha anlamlı ve akılda kalıcı bir miras turizmi deneyimine katkıda bulunmaktadır. Destinasyonlar, ziyaretçi verilerinden ve tercihlerinden yararlanarak, bireysel ziyaretçilerin özel ilgi alanlarını ve ihtiyaçlarını karşılamak için tavsiyeleri, güzergahları ve içeriği uyarlayabilir (Law vd., 2010; Xiang & Gretzel, 2010). Yenilenebilir enerji çözümlerinin, akıllı altyapının ve veri odaklı koruma çabalarının entegrasyonu ile sürdürülebilirlik ana odak noktası olmaya devam edecektir. Yapay zekâ (AI) ve chatbot teknolojileri ile yapay zekâ destekli sohbet botları, anında yardım sağlayabilir, soruları yanıtlayabilir ve ziyaretçilere kişiselleştirilmiş öneriler sunabilir. Ayrıca dil çevirisini, erişilebilirlik özelliklerini ve gerçek zamanlı güncellemeleri destekleyerek ziyaretçi deneyimini geliştirebilir ve miras destinasyonları için operasyonel verimliliği artırabilirler. Dijital ortam sürekli olarak gelişmektedir ve turizm endüstrisi teknolojik gelişmelere ayak uydurmak için uyum sağlamalı ve yenilik yapmalıdır. Yapay zeka, blockchain ve sürükleyici deneyimler gibi gelişen teknolojileri benimsemek, doğal ve kültürel miras turizminin geleceğini şekillendirecektir (Gretzel vd., 2015). Sürekli araştırma, işbirliği ve esneklik, dijitalleşmenin tam potansiyelinden yararlanmada kilit rol oynayabilir. Yapay zeka algoritmaları, özel öneriler ve güzergahlar sağlamak için ziyaretçi tercihlerini, davranışlarını ve geri bildirimlerini analiz etmektedir (Xiang vd., 2015).

Dijitalleşme, doğal ve kültürel miras turizminde sürdürülebilirliğin ve korumanın teşvik edilmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Dijital teknolojileri benimseyen destinasyonlar, dijital biletleme, elektronik rehberler ve kâğıtsız operasyonlar gibi çevre dostu uygulamaları hayata geçirebilir, atıkları azaltabilir ve çevresel etkiyi en aza indirebilir. Ayrıca, dijital platformlar, koruma çabaları hakkında farkındalık yaratabilir, ziyaretçileri sorumlu davranışlar konusunda eğitebilir ve miras alanlarının korunması için bağış toplama kampanyalarını destekleyebilir (Gössling vd., 2015). Doğal ve kültürel miras turizminin dijitalleşmesi, sürdürülebilir dijital altyapı gerektirir. Bu, güvenilir bağlantıya, veri depolama sistemlerine ve enerji tasarruflu teknolojilere yatırım yapmayı içerir (Buhalis & Leung, 2018). Dijital teknolojiler kâğıt israfını azaltmak, kaynak tahsisini optimize etmek ve karbon ayak izini en aza indirmek için fırsatlar sunarken, dijital altyapının

ve veri merkezlerinin çevresel etkisini dikkate almak önemlidir (Neuhofer vd., 2015). Enerji verimli teknolojiler ve sorumlu e-atık yönetimi gibi sürdürülebilir uygulamalara öncelik verilmelidir.

Dijitalleşme, doğal ve kültürel miras turizmine çok sayıda fayda sağlarken, ele alınması gereken zorluklar ve dikkate alınması gereken hususlar da vardır. Tüm topluluklar ve bölgeler dijital teknolojilere eşit erişime sahip olmadığından önemli bir endişe, dijital uçurumdur (UNWTO. 2020). Bu, miras destinasyonlarının tanıtılmasında ve bunlara erişilmesinde eşitsizlikler yaratabilir, bu da boşluğu kapatmak ve kapsayıcılığı sağlamak için çaba gösterilmesini gerektirir. Dijital okuryazarlığı teşvik ederek ve yetersiz hizmet alan topluluklarda teknolojiye erişim sağlayarak dijital uçurumu kapatmak önemlidir (UNWTO. 2021).

Dijital platformlara artan güven ile birlikte, siber güvenlik ve veri gizliliği turizm endüstrisinde kritik konular haline gelmiştir. Ziyaretçi bilgilerini korumak, çevrim içi işlemleri güvence altına almak ve siber tehditlere karşı korunmak, dijital turizm deneyimlerinde güveni sürdürmek önem arz etmektedir (UNWTO. (2021).

Dijital teknolojiler ziyaretçi deneyimlerini geliştirirken, dijital katılım ile mirasın içsel değerinin korunması ve dijital ve fiziksel yönleri arasında bir denge kurmak çok önemlidir (Richards, 2018). Bu destinasyonların sahip olduğu huşu, gizem ve kültürel önem duygusunu sürdürmek, uzun vadeli sürdürülebilirliklerini sağlamanın anahtarı olmuştur. Dijital araçlar, fiziksel ziyareti gölgelemek veya değiştirmek yerine onu tamamlamalı ve geliştirmelidir (Guttentag, 2010; Novelli vd., 2006).

Doğal ve kültürel miras turizminin dijitalleşmesi, önemli etik mülahazaları gündeme getirmektedir. Bunlar, miras alanlarının dijital olarak manipüle edilmesi, kültürel uygulamaların yanlış temsil edilmesi ve özgünlüğün metalaştırılması gibi konuları içerir. Dijital verilerin etik olarak toplanmasını, kullanılmasını ve yayılmasını sağlamak, mahremiyet haklarına saygı duymak ve hassas kültürel bilgileri korumak gerekir (Gretzel vd., 2015). Paydaşların etik standartları desteklemesi, yerel topluluklarla işbirliği yapması ve mirasın dijital temsillerinin saygılı, doğru ve sürdürülebilir turizm uygulamalarıyla uyumlu olmasını sağlaması esastır. Dijital ekosistemde güven ve bütünlüğü korumak için şeffaflık, bilgilendirilmiş onay ve sorumlu veri yönetimi uygulamaları desteklenmelidir. Ek olarak, dijital teknolojiler, kültürel varlıkların ticari kazanç için metalaştırılmasından veya sömürülmesinden kaçınarak, miras alanlarının özgünlüğüne ve bütünlüğüne saygı duyacak şekilde kullanılmalıdır.

Doğal ve kültürel miras turizminde dijitalleşme, paydaşlar arasında ortaklıklar ve işbirliğini zorunlu kılmaktadır. Destinasyon yönetimi organizasyonları, teknoloji sağlayıcıları, devlet kurumları ve yerel topluluklar arasındaki işbirliği, inovasyonu teşvik edebilir, sürdürülebilirliği sağlayabilir, bilgi alışverişini teşvik edebilir, sinerji yaratabilir ve miras turizminin sorumlu bir şekilde geliştirilmesi için ortak bir vizyon yaratabilir (Buhalis & Leung, 2018). Paydaşlar birlikte çalışarak, ortak zorlukları ele alan ve ortak uzmanlık ve mevcut kaynaklardan yararlanan dijital çözümleri birlikte oluşturabilirler. Hükümetler, politika çerçeveleri, yönetim mekanizmaları ve kuruluşlar, sorumlu dijital uygulamaları teşvik eden, fikri mülkiyet haklarını koruyan ve dijital kaynaklara eşit erişimi sağlayan net politikalar, düzenlemeler ve standartlar oluşturmalarıdır (UNWTO. 2021). Dijital miras turizminin benzersiz zorluklarını ve fırsatlarını ele alan kapsamlı politikalar geliştirmek için kamu ve özel sektör arasındaki işbirliği esastır.

Dijitalleşmenin doğal ve kültürel miras turizmi üzerindeki etkisini anlamak için izleme ve değerlendirme yapmak gerekir. Ziyaretçi geri bildirim, kullanıcı katılımı ve ekonomik göstergeler hakkında veri toplayıp analiz ederek, destinasyon yöneticileri dijital stratejilerin etkinliğini değerlendirebilir ve gelecekteki iyileştirmeler için bilinçli kararlar alabilir (Buhalis & Leung, 2018) Bu veriye dayalı yaklaşım, kanıta dayalı karar vermeye olanak tanımakta ve dijital girişimlerin destinasyon hedefleriyle uyumlu hale getirilmesine yardımcı olmaktadır.

Dijitalleşmenin faydalarından tam olarak yararlanmak için eğitim ve kapasite geliştirme girişimleri hayati önem taşır. İlgili paydaşlar, dijital teknolojileri etkin bir şekilde kullanmak için gerekli bilgi ve becerilerle donatılmalıdır (UNWTO. 2021) Eğitim programları, çalıştaylar ve eğitim kurumlarıyla yapılan işbirlikleri, destinasyon yöneticilerini, tur operatörlerini ve yerel toplulukları dijital araçları, benimsemeleri ve sürdürülebilir miras turizmi için potansiyellerini en üst düzeye çıkarmaları konusunda güçlendirebilir. Dijital araçlar, veri yönetimi, dijital pazarlama ve hikaye anlatma teknikleri konusunda eğitim alınmalıdır (Pletikosa Cvijikj & Michahelles, 2013). Paydaşlar, dijital okuryazarlığı ve yetkinlikleri geliştirerek, ziyaretçi deneyimini geliştirmek ve sürdürülebilir turizm gelişimini desteklemek için dijital teknolojilerden etkin bir şekilde yararlanabilirler.

Doğal ve kültürel miras turizminin dijitalleşmesi, uluslararası işbirliği ve bilgi paylaşımı için fırsatlar sunmaktadır. Destinasyonlar birbirlerinin en iyi uygulamalarından öğrenebilir, başarılı dijital stratejiler hakkında fikir alışverişinde bulunabilir ve ortak pazarlama girişimlerinde işbirliği yapabilirler (UNWTO.

2020). Uluslararası kuruluşlar ve forumlar, bu alışverişleri kolaylaştırmada, işbirliğini geliştirmede ve dünya çapında sorumlu dijital turizm uygulamalarını teşvik etmede çok önemli bir rol oynamaktadır.

Dijitalleşme, müze ve arşiv kavramında devrim yaratarak sanal müzelerin ve dijital arşivlerin oluşturulmasına olanak sağlamıştır. Bu platformlar, koleksiyonlara, sergilere ve tarihi eserlere çevrimiçi erişim sağlayarak küresel bir izleyici kitlesine ulaşarak uzaktan keşif yapılmasını sağlamaktadır. Veri kaybına veya teknolojik eskimeye karşı koruma sağlamak için dijital kayıtlar, arşivler ve yedekler düzenli olarak güncellenmeli ve muhafaza edilmelidir (Carlsen & Butler, (Eds.). 2011). Ayrıca, doğal ve kültürel hazinelerimizi korumak ve gelecek nesillere aktarmak için fiziksel koruma önlemlerini tamamlayan dijital teknolojilerle mirası koruma çabaları bir öncelik olarak kalmalıdır. Akıllı destinasyon yönetimi kavramı, genel ziyaretçi deneyimini ve destinasyon yönetimi süreçlerini geliştirmek için çeşitli dijital teknolojilerin entegrasyonunu içerir. Verimli kaynak yönetimi, kalabalık kontrolü ve sürdürülebilirlik girişimleri için akıllı altyapı, gerçek zamanlı veri analitiği ve akıllı sistemler içerir. Akıllı destinasyon yönetimi operasyonları optimize edebilir, ziyaretçi akışlarını iyileştirebilir ve doğal ve kültürel miras alanlarının sürdürülebilir şekilde korunmasını sağlayabilir.

Dijital platformlar, miras destinasyonlarının etkili bir şekilde tanıtımını sağlarken, aşırı turizmi azaltmak için bunu sürdürülebilir ziyaretçi yönetimi ile dengelemeye ihtiyaç vardır. Dijital araçlar, sorumlu seyahat uygulamalarını yaymak, ziyareti farklı siteler arasında dağıtmak ve akıllı çözümler aracılığıyla ziyaretçi akışlarını yönetmek için kullanılabilir (Guttentag, 2010). Aşırı turizm zorluklarını ele almak için dijitalleşmeden yararlanan destinasyonlar, hem ziyaretçiler hem de yerel topluluklar için daha sürdürülebilir ve keyifli bir deneyim sağlayabilir.

Mobil uygulamalar, gezginlerin doğal ve kültürel miras turizmini planlama, gezinme ve deneyimleme şeklini değiştirmiştir. Bu uygulamalar, gerçek zamanlı bilgilere, etkileşimli haritalara, sesli kılavuzlara ve artırılmış gerçeklik özelliklerine erişim sağlayarak ziyaretçinin sahadaki deneyimini geliştirmektedir (Neuhof vd., 2015). Destinasyonlar, mobil uygulamalardan yararlanarak kişiselleştirilmiş içerik sunabilir, yön bulmayı kolaylaştırabilir ve sürükleyici hikâye anlatımı sunarak ziyaretçilerin miras turizmi yolculuklarından en iyi şekilde yararlanmalarını sağlayabilir. Ayrıca bilet rezervasyonlarını kolaylaştırıp ve yorum kaynaklarına kolay erişim sunarak doğal ve kültürel mirasın keşfini daha sorunsuz ve ilgi çekici hale getirmektedir. Destinasyonlar, videolar, podcast'ler ve etkileşimli web siteleri dâhil olmak üzere multimedya formatları aracılığıyla, miraslarının özünü yakalayan zengin anlatılar aktarabilir (Buhalis & Amaranggana, 2015). Bu dijital hikâye anlatımı yaklaşımı, ziyaretçileri duygusal bir düzeyde meşgul etmekte, onları kültürel bağlamın içine çekmekte ve sergilenen miras için daha derin bir bağ ve takdiri teşvik etmektedir.

Blockchain teknolojisi, doğal ve kültürel miras turizminde şeffaflığı ve güveni artırma sözü vermektedir. Destinasyonlar, blok zincir kullanarak eserlerin orijinallikini sağlayabilir, kültürel nesnelerin menşeyini izleyebilir ve güvenli ve şeffaf işlemler gerçekleştirebilir (Gretzel vd., 2015). Bu teknoloji, taklit ürünlerle mücadelede, fikri mülkiyet haklarının korunmasında ve miras varlıklarının bütünlüğünün korunmasında hayati bir rol oynayabilir.

Sosyal medya platformları, doğal ve kültürel miras turizm deneyimlerini tanıtmak ve paylaşmak için güçlü araçlar haline gelmiştir. Ziyaretçiler, kullanıcı tarafından oluşturulan içerik aracılığıyla seyahat deneyimlerini, tavsiyelerini ve fotoğraflarını paylaşarak miras destinasyonlarının erişimini ve görünürlüğünü artırabilir (Buhalis & Foerste, 2015). Destinasyonlar, kullanıcılarla aktif bir şekilde etkileşim kurarak, etkileycilerden yararlanarak ve destinasyon markasını ve ziyaretçi katılımını geliştirmek için kullanıcı tarafından oluşturulan içeriğin oluşturulmasını teşvik ederek sosyal medyanın gücünden yararlanabilir.

Oyunlaştırma teknikleri ve etkileşimli deneyimler, ziyaretçileri doğal ve kültürel mirasın içine çekmek için ilgi çekici yöntemler olarak ortaya çıkmıştır. Destinasyonlar, oyun öğelerini, zorlukları ve ödülleri dâhil ederek ziyaretçi katılımını, eğitimini ve eğlencesini artırabilir (Hamari vd., 2014). Oyunlaştırma, keşfetmeyi, etkileşimi ve bir başarı duygusunu teşvik ederek miras deneyimini farklı izleyiciler için daha akılda kalıcı ve keyifli hale getirebilir (Zeng & Gerritsen, 2014). Etkileşimli sergiler, dijital çöpçü avları ve sürükleyici hikâye anlatımı teknikleri, miras alanlarını daha etkileşimli kılabilir ve genç nesiller de dâhil olmak üzere çok çeşitli ziyaretçiler için çekicilik sunabilir.

Bulut bilişim, doğal ve kültürel miras turizminde veri depolama ve yönetimini dönüştürmüştür. Destinasyonlar, bulut tabanlı platformları kullanarak büyük miktarda veriyi güvenli bir şekilde depolayabilir ve bunlara erişebilir, bu da sorunsuz işbirliği, ölçeklenebilirlik ve maliyet verimliliği sağlayabilir (Neuhof vd., 2015). Bulut bilgi işlem ayrıca paydaşlar arasında veri paylaşımını kolaylaştırarak sürdürülebilir miras turizmi gelişimi için bilgi alışverişini ve işbirliğini teşvik edebilir.

Bulut bilişimin faydaları, turizm işletmeleri için önemli fırsatlar sunmaktadır. Seyahat acenteleri, bulut bilgi işlem altyapılarını gerektiği gibi ölçeklendirebilir ve işin boyutuna göre ölçeği artırabilir veya azaltabilir. Ayrıca şirket, seyahat endüstrisi için geniş bir yazılım yelpazesi sunarak niş pazar uygulamaları için yeni uygulamalar geliştirme ihtiyacını ortadan kaldırmaktadır. Bu özellikler, aşağıdakiler gibi seyahat endüstrisinin ihtiyaçlarına göre uyarlanmış uygulamaları içerir: Temel rezervasyon politikaları, dosya paylaşımı, seyahat programı oluşturma ve uçuş ve konaklama planlaması. Ortak uygulamalara ve rezervasyon sistemlerine erişim sağlamaktadır. Bu durum aynı zamanda seyahat acentelerinin bulut bilişim aracılığıyla müşterileri ile sürekli iletişim kurarak hizmetlerini geliştirmelerine de olanak sağlamaktadır (Karaman, & Sayın, 2019).

Coğrafi konum belirleme ve coğrafi etiketleme teknolojileri, doğal ve kültürel miras alanlarının keşfedilmesini ve yorumlanmasını geliştirmiştir. Ziyaretçiler, konuma özgü bilgilere, yorumlayıcı içeriğe ve multimedya kaynaklarına erişmek için GPS özellikli cihazları veya mobil uygulamaları kullanabilirler (Neuhofer vd., 2015). Coğrafi konum teknolojileri, ziyaretçilerin çevreye ilişkin anlayışlarını ve beğenilerini zenginleştirerek zengin içerikli bilgiler sunar iken miras alanlarında etkin bir şekilde gezinmelerini sağlayabilir.

Dijital pazarlama ve hedefli reklamcılık, doğal ve kültürel miras turizminin tanıtımında devrim yaratmıştır. Destinasyonlar, dijital kanallar aracılığıyla, özel mesajlar, kişiselleştirilmiş öneriler ve hedefe yönelik reklamlar ile küresel bir izleyici kitlesine ulaşabilirler. Dijital pazarlama stratejileri, destinasyonların benzersiz miras tekliflerini etkili bir şekilde tanıtmasına, belirli ziyaretçi segmentlerini çekmesine ve pazarlama kampanyalarının etkinliğini gerçek zamanlı olarak ölçmesine olanak tanır.

Dijitalleşme, doğal ve kültürel miras turizminde biletleme ve ödeme süreçlerini dönüştürmüştür. Çevrimiçi biletleme sistemleri ve temassız ödeme yöntemleri, ziyaretçilerin sorunsuz bir şekilde bilet satın almalarını ve işlem yapmalarını sağlayarak bekleme sürelerini azaltmakta ve ziyaretçi deneyimini geliştirmektedir (Buhalis & Law, 2008).

Hızla gelişen dijital ortamda, doğal ve kültürel miras turizmi için sürekli yenilik ve uyum esastır. Destinasyonların rekabetçi ve alakalı kalabilmeleri için gelişen teknolojilere, tüketici eğilimlerine ve pazar dinamiklerine ayak uydurması gerekir (Gretzel & Yoo, 2008). Bir inovasyon kültürünü benimseyen destinasyonlar, fırsatları yakalayabilir, zorlukların üstesinden gelebilir ve ziyaretçileri büyüleyen ve meşgul eden son teknoloji dijital deneyimler sunabilir (Buhalis & Amaranggana, 2015). İnovasyonu teşvik ederek, destinasyonlar rekabetçi kalabilir, en yeni deneyimleri sunabilir ve ziyaretçilerin değişen ihtiyaç ve beklentilerine uyum sağlayabilirler (Buhalis, 2020).

Dijitalleşme, doğal ve kültürel miras turizminde erişilebilirliği ve kapsayıcılığı geliştirme potansiyeline sahiptir. Destinasyonlar, dijital teknolojilerin engelli bireyler, yaşlı ziyaretçiler ve sınırlı teknolojik okuryazarlığa sahip kişiler dâhil herkes tarafından erişilebilir olmasını sağlamak için çaba göstermelidir (Buhalis & Michopoulou, 2011; Buhalis & Law, 2008). Kullanıcı dostu arayüzler tasarlamak, çok dilli içerik sağlamak ve farklı kullanıcı ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmamak, dijital deneyimlerin kapsayıcılığını ve erişimini artırabilir.

Dijitalleşme, doğal ve kültürel miras turizminin dayanıklılığına ve uyarlanabilirliğine katkıda bulunabilir. Dijital araçlar ve platformlar, doğal afetler, küresel krizler veya ziyaretçi tercihlerindeki değişimler gibi değişen koşullara yanıt verme esnekliği sunmaktadır (Neuhofer vd., 2015). Destinasyonlar, dijitalleşmeyi benimseyerek tekliflerini çeşitlendirebilir, yeni gelir akışları keşfedebilir ve deneyimlerini farklı ziyaretçi segmentlerine hitap edecek şekilde uyarlayarak zorluklar karşısında uzun vadeli sürdürülebilirlik ve dayanıklılık sağlayabilir.

Doğal ve Kültürel Miras Turizminde Dijital Süreçlerin Başarılı Uygulamaları

Gelişmiş Ziyaretçi Deneyimleri: Dijital süreçler, doğal ve kültürel mirasla sürükleyici ve etkileşimli karşılaşmalar sağlayarak ziyaretçi deneyimlerini önemli ölçüde zenginleştirmiştir. Örneğin, sanal gerçeklik (VR) ve artırılmış gerçeklik (AR) teknolojileri, başka türlü erişilemeyen veya zamanla kaybolan tarihi sembelleri, eski uygarlıkları ve ekosistemleri yeniden yaratmak için kullanılmıştır. Cheung ve Yang (2005) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, miras turizmindeki VR uygulamalarının ziyaretçi memnuniyetini ve bilgi tutmayı artırdığı, sonuç olarak daha anlamlı ve akılda kalıcı bir deneyime katkıda bulunduğu görülmüştür (Cheung & Yang, 2005). Bunun göze çarpan bir örneği, Çin'in Pekin kentindeki Saray Müzesi tarafından geliştirilen artırılmış gerçeklik uygulamasıdır. Uygulama, ziyaretçilerin Yasak Şehir'i keşfetmelerine olanak tanıyarak tarihsel bağlam, etkileşimli haritalar ve mimari özelliklerin 3D rekonstrüksiyonlarını sunmaktadır. Uygulama aracılığıyla ziyaretçiler, gizli hikâyelerin kilidini açabilir, sarayın karmaşık ayrıntılarını öğrenebilir ve tarihi önemi hakkında daha derin bir anlayışa sahip olabilirler (Saray Müzesi, 2023).

Ülkemizi de kapsayan bir örnek olarak; “Haskova-Edirne Kültürel ve Tarihi Destinasyonlar Projesi”, sınır ötesi bölgenin zengin kültürel ve tarihi mirasını koruma ve yaygınlaştırma düşüncesine dayanmaktadır. Bu fikir, bu değerli mirasa ait şahitleri dijital platforma taşıyarak ve çağdaş teknolojilerle geniş kitlelere ulaştırarak gerçekleştirilmiştir. Dijitalleştirilen unsurlar titizlikle seçilmiştir ve turistler için ilgi çekici bilgiler içermektedir. Turistleri seyahat etmeye teşvik ederek, bölgeyi daha yakından tanımalarını sağlamaktadır. Haskovo ve Edirne'den geleneksel kartpostallar, yerel ünlülerin fotoğrafları, kültürel ve tarihi mekânlar ile olaylar bu projede işlenmiştir. Aynı zamanda, yerel gazete, dergi ve kitapların antika sayılabilecek yayınları da dijital ortama aktarılmıştır. Ayrıca, yerel mutfak kültürüne ait geleneksel yemek tarifleri titizlikle araştırılmış ve sunulmuştur. İnternet platformu üzerinde bu değerli bilgilerin paylaşıldığı bir dijital turistik harita oluşturulmuştur. Aynı platformda, araştırılan yemek tariflerini içeren bir yemek kitabı da yer almaktadır. Proje sürecinde, yeni ortaklıkların kurulması, karşılıklı deneyim alışverişi ve iyi uygulamaların paylaşılması için çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir. Edirne'de gerçekleştirilen bir konferans ve Haskovo'da düzenlenen bir yuvarlak masa toplantısı olmak üzere toplamda 2 ağ etkinliği düzenlenmiştir. Bu etkinliklerin yanı sıra, iki şehirde de farkındalık artırma faaliyetleri gerçekleştirilmiştir (Haskova-Edirne Kültürel ve Tarihi Destinasyonlar, 2017).

Doğal miras turizminde VR'nin dikkate değer bir uygulaması, Great Barrier Reef VR Experience'dir. Bu sanal gerçeklik deneyimi, kullanıcıların nefes kesen güzelliğine ve deniz yaşamına tanık olarak Great Barrier Reef'in sualtı dünyasına dalmasına olanak tanımaktadır. VR deneyimi, bu doğa harikasıyla gerçekçi ve sürükleyici bir karşılaşma sağlayarak ziyaretçileri yalnızca eğitmekle kalmaz, aynı zamanda resif korumanın önemi konusunda farkındalık yaratır (Attenborough, 2018).

Anahtar uygulamalardan biri, ziyaretçi akışlarını izlemek ve popüler turistik destinasyonlardaki aşırı kalabalığı azaltmak için gerçek zamanlı verilerin ve akıllı teknolojilerin kullanılmasıdır. Destinasyon yöneticileri, sensörler, Wi-Fi izleme ve mobil uygulamalar uygulayarak ziyaretçi sayıları, hareket modelleri ve yoğun zamanlar hakkında veri toplayabilir. Bu bilgi, kırılğan ekosistemler ve kültürel alanlar üzerindeki etkiyi en aza indirirken daha iyi bir ziyaretçi deneyimi sağlamak için zamanlı giriş sistemleri, kapasite sınırları veya alternatif rotalar gibi kalabalık yönetimi stratejilerini uygulamalarına olanak tanımaktadır.

Ayrıca, dijital kanallar ve çevrimiçi incelemeler yoluyla ziyaretçi geri bildirimlerinin toplanması ve analizi, destinasyon yöneticilerinin ziyaretçi deneyimlerinin kalitesini sürekli olarak değerlendirmesine ve iyileştirmesine yol açmaktadır. TripAdvisor ve Google Yorumları gibi çevrimiçi platformlar, ziyaretçi memnuniyeti, tercihleri ve iyileştirme alanları hakkında değerli bilgiler sağlamaktadır. Bu geri bildirim, ziyaretçi beklentilerinin karşılanmasını ve aşılmasını sağlayarak, yorumlayıcı materyalleri, tesisleri ve hizmetleri geliştirmede destinasyon yöneticilerine rehberlik edebilir (Xiang vd., 2015).

Koruma: Dijital süreçler, doğal ve kültürel mirasın korunmasında hayati bir rol oynamaktadır. 3D tarama ve fotogrametri gibi yüksek çözünürlüklü görüntüleme teknikleri, miras alanlarının doğru dijital belgelenmesini ve kopyalanmasını sağlamaktadır. Bu dijital kopyalar, restorasyon projeleri için değerli referanslar olarak işlev görür ve bozulan yapıların veya kırılğan ortamların korunmasına yardımcı olur. Ek olarak, dijital arşivler eserlerin, el yazmalarının ve sanat eserlerinin kataloglanmasını ve korunmasını kolaylaştırarak uzun vadeli erişilebilirliklerini ve korumalarını sağlar. Örneğin "CyArk" projesi, nesli tükenmekte olan çok sayıda kültürel miras alanını doğal afetlerden, çatışmalardan veya insan müdahalesinden koruyarak dijital olarak korumuştur (CyArk, 2022). CyArk, 3D tarama ve modelleme teknikleriyle Çin Seddi, Chichen Itza'nın Maya harabeleri ve tarihi Pompeii şehri gibi yerleri dijital olarak korumuştur. Bu sanal deneyimler, dünyanın her köşesinden insanların bu siteleri keşfetmesine ve takdir etmesine olanak tanıyarak, ortak mirasımız için daha büyük bir anlayış ve takdiri teşvik etmektedir (CyArk, 2022).

Topluluk Temelli Katılımcı Haritalama: Miras turizminde dijital süreçlerin dikkate değer bir uygulaması, topluluk tabanlı katılımcı haritalamadır. Bu yaklaşım, dijital araçları ve coğrafi bilgi sistemlerini (GIS) kullanarak yerel toplulukların kültürel ve doğal miraslarının haritasını çıkarmaya aktif olarak dâhil edilmesini içerir. Topluluk üyeleri, daha sonra etkileşimli haritalara ve dijital veritabanlarına entegre edilen geleneksel bilgilerine, hikayelerine ve anılarına katkıda bulunmaktadır. Bu işbirlikçi yaklaşım, yalnızca topluluk bağlarını ve yerel gururu güçlendirmekle kalmaz, aynı zamanda ziyaretçilerin daha az bilinen miras alanlarına, alışılmadık yollara ve geleneksel rehber kitaplarda vurgulanmayan gizli mücevherlere erişmelerini ve bunları keşfetmelerini sağlamaktadır. Örneğin, “Meksika Yerli Turizm Ağı” (ITNM), Meksika'nın yerli topluluklarının kültürel zenginliğini ve çeşitliliğini sergilemek için topluluk temelli katılımcı haritalama uygulamasıdır. ITNM, "Yerli Toplulukların Mirasını Harekete Geçirmek" projesi aracılığıyla yerli topluluklarla işbirliği yaparak atalarının yerleşim yerlerini, geleneksel uygulamalarını ve kültürel etkinliklerini vurgulayan etkileşimli bir dijital harita oluşturmuştur. Harita, yerli mirasın korunmasını destekleyip ve yerel topluluklar

için gelir elde ederken otantik yerli deneyimler arayan turistler için bir kaynak görevi görmektedir (ITNM, 2012).

Dijital süreçler yoluyla topluluk katılımının bir örneği de, Avustralya'daki "Yerli Dünyaların Haritasını Çıkarma" projesidir. Bu proje, Yerli toplulukları kültürel bilgilerini ve miraslarını paylaşma konusunda güçlendirmek için katılımcı haritalama, hikâye anlatımı ve dijital teknolojiyi birleştirmiştir. Yerli topluluklar, mobil haritalama uygulamalarının kullanımıyla önemli kültürel yerleri, kutsal yerleri ve önemli hikâyeleri belgeleyebilir ve haritalandırabilir. (Foth, 2011).

Dijital Pazarlama ve Çevrimiçi Rezervasyon: Çevrimiçi rezervasyon sistemlerinin rahatlığı ve erişilebilirliği, ziyaretçiler için seyahat planlama sürecini basitleştirmiştir. Gezginler, çeşitli miras destinasyonlarını kolayca araştırıp karşılaştırabilir, ilgi çekici yerler, konaklama yerleri ve aktiviteler hakkında ayrıntılı bilgilere erişebilir ve evlerinin rahatlığında anında rezervasyon yapabilirler. Bu dijital rezervasyon; destinasyon yöneticilerinin operasyonları düzene koymasına, kapasite yönetimini optimize etmesine ve ziyaretçi tercihleri ve davranışlarına ilişkin öngörüler elde etmesine olanak tanımaktadır. Örneğin, Peru'daki "Machu Picchu Tarihi Koruma Alanı", UNESCO Dünya Mirası Alanını tanıtmak ve ziyaretçi akışlarını yönetmek için dijital pazarlama ve çevrimiçi rezervasyon sistemlerini başarıyla uygulamıştır. Etkileyici sosyal medya kampanyaları, kullanıcı dostu bir web sitesi ve çevrimiçi biletleme platformlarının bir kombinasyonu sayesinde, destinasyon etkili bir şekilde küresel bir izleyici kitlesine ulaştı, ziyaretçi sayısını artırdı ve sitedeki aşırı kalabalığı azalttı. Dijital platformlar aynı zamanda bilet kullanılabilirliği ve ziyaretçi kısıtlamaları hakkında gerçek zamanlı bilgiler sunarak turistler için daha sürdürülebilir ve eğlenceli bir deneyim sağlamaktadır (Peru Seyahat, 2023).

Dijital Belgeleme Yoluyla Kültürel Mirasın Korunması: Dijital süreçler, eserlerin, sanat eserlerinin, tarihi alanların ve somut olmayan kültürel uygulamaların kapsamlı ve doğru bir şekilde belgelenmesini sağlayarak kültürel mirasın korunmasında devrim yaratmıştır. 3B tarama ve fotogrametri gibi yüksek çözünürlüklü görüntüleme teknikleri, karmaşık ayrıntıları yakalayan ve kültürel nesnelere gerçekçi bir temsilini sağlayan dijital kopyaların oluşturmuştur. Bu dijital dokümantasyon, koruma çabaları, araştırma ve eğitim amaçları için değerli bir kaynak olarak hizmet vermektedir. Örneğin, Londra'daki British Museum, geniş kültürel eser koleksiyonunu korumak ve paylaşmak için dijital belgeleme teknikleri kullanmıştır. Müze, "Sanal Müze" adlı bir proje aracılığıyla, dünyanın dört bir yanından gelen ziyaretçilerin sürükleyici bir çevrimiçi deneyim aracılığıyla bu hazineleri keşfetmesine ve öğrenmesine olanak tanıyan, seçilen nesnelere dijital kopyalarını oluşturmuştur. Bu girişim, müze koleksiyonuna erişimi genişletmekle beraber, fiziksel elleçleme ihtiyacını da azaltarak eserleri korumaktadır (British Museum, 2023).

"Işık Algılama ve Mesafe Değiştirme" (LiDAR) gibi gelişmiş görüntüleme teknolojileri ve insansız hava aracı araştırmaları sayesinde, dijital süreçler, miras alanlarının son derece doğru ve ayrıntılı 3B modellerinin oluşturulmasını sağlar. Bu dijital kopyalar, koruma çabaları için değerli referanslar olarak hizmet ederek uzmanların alanları fiziksel zarara veya bozulmaya neden olmadan incelemesine ve analiz etmesine yardımcı olmaktadır. Örneğin, İskoçya Tarihi Çevre ve CyArk arasındaki bir işbirliği olan "Scottish Ten" projesi, İskoçya'nın beş UNESCO Dünya Mirası Alanı ve beş uluslararası miras alanının kapsamlı 3B modellerini oluşturmak için dijital belgeleme tekniklerinden yararlanmıştır. Proje, bu yerleri dijital olarak yakalayıp arşivleyerek, bunların uzun vadeli korunmasını, araştırma, restorasyon ve eğitim amaçları için zengin bir bilgi sağlamaktadır (Scottish Ten, 2022).

Dijital Hikâye Anlatımı ile Kültürel Mirasın Canlandırılması: Miras alanları, multimedya sunumları, sanal sergiler ve mobil uygulamalar aracılığıyla, tarihi hayata geçiren anlatılar öreterek ziyaretçilerin ilgisini çekebilir. Sesli rehberler, artırılmış gerçeklik deneyimleri ve sürükleyici videolar gibi dijital hikâye anlatma teknikleri, ziyaretçi katılımını artırarak ve miras alanlarının kültürel önemini daha derinden anlaşılmasını sağlayabilir. Dijital hikâye anlatımı, tarihsel bağlamı modern teknolojiyle birleştirerek gelenekleri korumakta, kültürel takdiri artırmakta ve daha geniş bir izleyici kitlesinin ilgisini çekmektedir. Örneğin, Yunanistan'ın Atina kentindeki Akropolis Müzesi, ziyaretçilerin deneyimlerini zenginleştirmek için dijital hikâye anlatımını benimsemiştir. Ziyaretçiler, bir mobil uygulama aracılığıyla antik Akropolis alanının ve eserlerinin tarihi, mimarisi ve önemi hakkında fikir veren etkileşimli kılavuzlara, 3B modellere ve artırılmış gerçeklik özelliklerine erişebilir. Bu dijital yaklaşım, unutulmaz ve eğitici bir deneyim yaratarak ziyaretçi anlayışını ve katılımını geliştirmektedir (Acropolis Museum, 2018).

Sosyal medya, topluluk katılımı ve hikâye anlatımında da önemli bir rol oynamaktadır. Instagram, Facebook ve YouTube gibi platformlar, bireylerin ve toplulukların doğal ve kültürel mirasa ilişkin kişisel deneyimlerini, hikâyelerini ve bakış açılarını paylaşmaları için alanlar sağlamaktadır. Kullanıcı tarafından oluşturulan içerik

sayesinde topluluklar geleneklerini, uygulamalarını ve yerel cazibe merkezlerini sergileyebilir ve böylece miraslarının tanıtımına ve korunmasına katkıda bulunabilir.

Dijital Çözümlerle Sürdürülebilir Turizm: Dijital platformlar ve araçlar, sürdürülebilir seyahat bilgilerinin yayılmasını kolaylaştırarak, ziyaretçilerin çevre dostu uygulamalarla uyumlu bilinçli seçimler yapmalarını sağlamaktadır. Örneğin, “Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi” (GSTC), dünya çapında turizm uzmanlarına ve destinasyonlara eğitim ve kaynak sağlayan “Sürdürülebilir Turizm Eğitim Programı” (STEP) platformunu geliştirmiştir. Platform, etkileşimli öğrenme modülleri sunmak, sürdürülebilir uygulamaları teşvik etmek ve paydaşların sürdürülebilir turizm stratejilerini uygulama kapasitelerini geliştirmek için dijital araçlardan yararlanmaktadır (GSTC, 2019).

Çevrimiçi forumlar, sosyal medya grupları ve topluluk odaklı web siteleri, yerel toplulukların hikâyelerini, geleneksel bilgilerini ve kültürel uygulamalarını küresel bir izleyici kitlesiyle paylaşmalarına olanak tanımaktadır. Bu dijital platformlar, diyalog, işbirliği ve fikir alışverişi için bir alan sağlayarak, topluluk üyeleri arasında bir sahiplenme ve güçlenme duygusunu teşvik etmektedir. Örneğin, “Kanada Yerli Turizm Derneği” (ITAC), Yerli kültürel turizm deneyimleri için bir merkez görevi gören "Kanada Yerlileri" adlı bir çevrimiçi platform geliştirmiştir. Platform, Yerlilerin sahip olduğu turizm işletmelerini, kültürel etkinlikleri ve sürükleyici hikâye anlatımını sergileyerek ziyaretçilerin yerel topluluklarla doğrudan bağlantı kurmasını sağlamıştır (ITAC, 2023).

Sürdürülebilir turizm açısından, dijital süreçlerin uygulanması, destinasyonların çevre dostu uygulamaları gerçekleştirmelerini ve karbon ayak izlerini azaltmalarını sağlamıştır. Sustainable Travel International organizasyonu tarafından geliştirilen "Turizm Bilgi ve İzleme Sistemi" (TIMS) bu konuda örnek bir araçtır. TIMS, ziyaretçi sayıları, enerji tüketimi ve atık üretimi dâhil olmak üzere turizm faaliyetleriyle ilgili verileri toplamak ve analiz etmek için ileri teknolojiyi kullanmaktadır. Bu bilgilerle destinasyonlar kaynak yönetimi, altyapı geliştirme ve ziyaretçi yönetimi stratejileri hakkında bilinçli kararlar alabilir (Sustainable Travel International, 2020 n.d). Enerji yönetim sistemlerinin, akıllı şebekelerin ve eko-geri bildirim mekanizmalarının kullanılmasıyla destinasyonlar kaynak tüketimini izleyebilir ve optimize edebilir, atıkları azaltabilir ve çevre dostu uygulamaları teşvik edebilir. (Gretzel vd., 2015).

Sürdürülebilir ziyaretçi yönetimi için dijital süreçleri kullanmanın başka bir örneği de, Hırvatistan'daki “Plitvice Gölleri Milli Parkı”dır. Park, ziyaretçi kapasiteleri, parkur koşulları ve önerilen rotalar hakkında gerçek zamanlı bilgi sağlayan bir mobil uygulama hayata geçirmiştir. Uygulama ayrıca parkın doğal özellikleri ve biyolojik çeşitliliği hakkında eğitici içerikler sunmaktadır (Plitvice Gölleri Ulusal Parkı, 2023).

Yerel Ekonomi: Dijital platformlar ve çevrimiçi pazar yerleri, küçük ölçekli işletmelerin ve yerel zanaatkarların ürünlerini ve hizmetlerini küresel bir izleyici kitlesine sergilemeleri ve satmaları için yeni yollar açmıştır. Bu, topluluklar içinde artan ekonomik fırsatlara, girişimciliğe ve gelir üretimine destek olmuştur. Örneğin, Etsy ve Amazon Handmade gibi çevrimiçi platformlar, esnaf ve zanaatkarlara geleneksel el sanatları ve kültürel eserler de dâhil olmak üzere el yapımı ürünlerini tanıtmaları ve satmaları için dijital bir pazar sağlamıştır. Bu platformlar, zanaatkarların geleneksel işçiliği takdir eden ve destekleyen müşterilerle doğrudan bağlantı kurmasını sağlayarak küresel bir erişim sunmaktadır (Etsy, 2023).

Dijital süreçler, yerel toplulukların turizm deneyimlerinin tasarlanması ve sunulmasına aktif olarak dâhil olduğu topluluk temelli turizm girişimlerini de kolaylaştırmıştır. Çevrimiçi platformlar ve rezervasyon sistemleri aracılığıyla, topluluklar ürün ve hizmetlerini doğrudan tanıtabilir ve satabilir, bu da turizm gelirinin yerel ekonomiye doğrudan fayda sağlamasını sağlar. Bu yaklaşım, toplumun güçlendirilmesini, kültürel özgünlüğü ve sürdürülebilir turizm uygulamalarını desteklemektedir (UNWTO, 2019).

Eğitim: Çevrimiçi platformlar, mobil uygulamalar ve etkileşimli sergiler, öğrenciler, aileler ve yaşam boyu öğrenenler dâhil olmak üzere farklı kitlelere hitap eden sürükleyici ve etkileşimli deneyimler sunmaktadır. Bu dijital eğitim kaynakları, miras alanlarıyla anlayışı, takdiri ve bağlantıyı geliştiren değerli bilgiler, hikâyeler ve etkileşimli öğeler sağlamaktadır. Örneğin, British Museum'un "100 Nesnede Dünya Tarihi" dijital projesi, müzenin geniş koleksiyonunun sanal bir keşfini sunmaktadır. Özel bir web sitesi ve bir podcast dizisi aracılığıyla, kullanıcılar farklı dönemlere ve medeniyetlere ait önemli eserleri keşfedebilir ve öğrenebilirler. Bu dijital girişim, kültürel mirasa erişimi genişletmekte, dünya çapındaki izleyicilere ulaştırmakta ve insanlık tarihinin zengin dokusu hakkında merak ve bilgi uyandırmaktadır (British Museum, 2023).

Kitle kaynak kullanımı platformları, yerel toplulukları mirasın korunması ve belgelenmesine dâhil etmek için güçlü araçlar olarak ortaya çıkmıştır. “OpenStreetMap” ve “Wiki Anıtları Seviyor” gibi platformlar, bireylerin kapsamlı ve güncel haritalar ve miras alanlarının veritabanlarını oluşturmak için bilgi, fotoğraf ve verileriyle katkıda bulunmalarını sağlamaktadır. Bu işbirlikçi yaklaşım, yerel bilgi ve bakış açılarının belgeleme sürecine

entegre edilmesini sağlayarak topluluklar arasında bir sahiplenme ve güçlenme duygusunu teşvik etmektedir (Ballatore & Mooney, 2015).

Bir diğer dikkat çekici örnek ise Smithsonian Enstitüsü'nün "Smithsonian Öğrenim Laboratuvarı", eğitimcilerle, öğrencilere ve genel halka dijital sergiler, etkileşimli dersler ve multimedya içeriği dâhil olmak üzere geniş bir eğitim kaynakları koleksiyonuna erişim sağlayan çevrimiçi bir platformdur. Smithsonian Enstitüsü, dijital süreçleri kullanarak, kültürel mirasın paylaşılma ve anlaşılma biçimini dönüştürmüş ve dünyanın dört bir yanından bireylerin çeşitli koleksiyonlar ve anlatılarla ilişki kurmasına imkân sağlamıştır (Smithsonian Learning Lab, 2023 t).

Pazarlama: Influencer'lar ve içerik oluşturucularla yapılan işbirlikleri de miras turizmi için etkili bir pazarlama stratejisi haline gelmiştir. Seyahat, kültür ve mirasa odaklanan etkileyiciler, doğal ve kültürel cazibe merkezlerini tanıtmak için sosyal medya varlıklarını ve ilgili takipçileri kullanabilirler. Influencer'lar, deneyimlerini sergileyerek, belirli destinasyonları destekleyerek ve hikâyelerini paylaşarak farkındalığı artırmaya, etkileşimi artırmaya ve bu benzersiz sitelere ziyaretçi çekmeye yardımcı olabilirler (Magno & Cassia, 2018).

Çevrimiçi seyahat acenteleri ve rezervasyon web siteleri de dâhil olmak üzere dijital platformlar, gezginlerin doğal ve kültürel miras alanlarını keşfetmesini ve ziyaretlerini planlamasını kolaylaştırmıştır. Ek olarak, hedefli reklamlar, arama motoru optimizasyonu ve kişiselleştirilmiş öneriler gibi dijital pazarlama tekniklerinin kullanılması, bu miras alanlarının görünürlüğünü ve arzu edilirliliğini daha da artırmaktadır

Dijital pazarlama stratejilerinin başarılı bir şekilde uygulanması Peru'daki Machu Picchu örneğinde görülebilir. Nefes kesen görseller, hikâye anlatımı ve sosyal medya platformlarındaki hedefe yönelik pazarlama kampanyalarının birleşimiyle Machu Picchu, dünyanın en ikonik ve aranan kültürel destinasyonlarından biri haline gelmiştir. Dijital platformların ve etkileyici işbirliklerinin kullanımı, ziyaretçilerin çekilmesinde ve bu antik sitenin zengin kültürel mirasının tanıtılmasında önemli bir rol oynamıştır (Garcia, 2019).

Sonuç ve Öneri

Dijital süreçler, modern toplumun ayrılmaz bir parçası haline gelerek turizm de dâhil olmak üzere çeşitli endüstrileri önemli ölçüde etkilemiştir. Özellikle doğal ve kültürel miras turizmi, dijital teknolojilerin ortaya çıkması nedeniyle önemli değişikliklere tanık olmuştur. Bu makale, dijital süreçlerin doğal ve kültürel miras turizmi üzerindeki etkilerini hem olumlu hem de olumsuz yönlerini keşfederek değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bir dizi akademik kaynaktan ve örnek olaylardan yararlanan bu kapsamlı analiz, dijital süreçlerin dönüştürücü gücünü vurgularken aynı zamanda miras alanlarının korunması ve özgünlüğüne yönelik ortaya koydukları zorlukları da ele almaktadır.

Doğal ve kültürel miras alanları, bir bölgenin tarihi, ekolojik ve kültürel önemini temsil ettikleri için büyük değer taşırlar. Bu yerler, genellikle dünyanın her yerinden ziyaretçileri çeken başlıca turistik yerler olarak hizmet vermektedir. Dijital süreçlerin doğal ve kültürel miras turizmi üzerindeki etkilerini değerlendirmeyi, bunların ziyaretçi deneyimleri, alan yönetimi ve özgünlüğün korunması üzerindeki etkilerini incelemek ve proaktif yaklaşımlarla sürdürülebilir turizm süreç yönetimi verimli hale gelebilir.

Veri analitiği ve içgörüler sayesinde, site yöneticileri ziyaretçi tercihleri, davranış kalıpları ve memnuniyet düzeyleri hakkında daha derin bir anlayışa sahip olabilir. Bu veriye dayalı yaklaşım, altyapı geliştirme, ziyaretçi deneyimi geliştirme ve kaynak tahsisi gibi alanlarda kanıta dayalı karar vermeyi mümkün kılar (Li vd, 2021). Örneğin, ziyaretçi verilerini analiz ederek, miras alanları en yoğun ziyaret zamanlarını belirleyebilir, kalabalık yönetimi stratejilerini optimize edebilir ve ziyaretçilerin ilgi alanlarına göre deneyimleri kişiselleştirebilir. Veriye dayalı karar verme, sınırlı kaynakların etkisini en üst düzeye çıkararak hedeflenen pazarlama ve promosyon faaliyetlerini de kolaylaştırır.

Dijital teknolojilerin doğal ve kültürel miras turizmine entegrasyonu, destinasyon tanıtımı, sürükleyici deneyimler, uygun rezervasyonlar, gelişmiş yorumlama ve veri odaklı yönetim için yeni fırsatlar sunarak sektörde devrim yarattı. Dijitalleşme sayısız fayda sağlarken, miras destinasyonlarının özgünlüğünü korumak ile ziyaretçi deneyimlerini geliştirmek için teknolojiden yararlanmak arasında bir denge kurmak çok önemlidir. Turizm endüstrisi, sorumlu dijitalleşmeyi benimseyerek, doğal ve kültürel miras destinasyonlarının tüm potansiyelini ortaya çıkarırken gelecek nesiller için korunmalarını sağlayabilir. Faydaları önemli olmakla birlikte, dijital uçurum, siber güvenlik ve özgünlüğün korunması gibi zorlukların ele alınması esastır. Turizm endüstrisi, dijital teknolojileri sorumlu bir şekilde benimseyerek, destinasyonların zengin doğal ve kültürel mirasını sergilerken gelecek nesiller için uzun vadeli korunmalarını sağlayan sürükleyici, kişiselleştirilmiş ve sürdürülebilir deneyimler yaratabilir.

Endüstri, sorumlu dijital uygulamaları benimseyerek, kapsayıcı erişimi sağlayarak, dijital mirası koruyarak ve yerel toplulukları güçlendirerek, sürdürülebilir ve otantik deneyimleri teşvik ederken dijital teknolojilerin potansiyelini ortaya çıkarabilir. Bütüncül ve sorumlu bir yaklaşımla dijitalleşme, dünyamızın doğal ve kültürel mirasının gelecek nesiller için korunmasına, tanıtılmasına ve kullanılmasına katkıda bulunabilir.

Sosyal medya ve kullanıcı tarafından oluşturulan içerikten yapay zekâ ve kişiselleştirmeye kadar dijital teknolojiler, mirasımızı keşfetme, deneyimleme ve takdir etme biçimimizi yeniden şekillendirdi. Destinasyonlar, bu dijital gelişmeleri sorumlu bir şekilde ve ziyaretçilere değer sunmaya ve mirasın gerçekliğini korumaya odaklanarak benimseyerek, gelecek nesiller için gezginleri büyüleyen ve ilham veren sürükleyici ve sürdürülebilir deneyimler oluşturabilir.

Bulut bilgi işlem ve coğrafi konum teknolojilerinden çevrimiçi kültürel alışverişe ve dijital pazarlamaya kadar, dijital araçlar ve platformlar, çeşitli mirasımızı keşfetme, koruma ve tanıtma şeklimizi değiştirdi. Bu ilerlemeleri sorumlu bir şekilde benimseyen miras destinasyonları, dijitalleşmenin tüm potansiyelini ortaya çıkarabilir ve gelecek nesiller için ziyaretçileri cezbeden ve ilham veren sürükleyici, özgün ve sürdürülebilir deneyimler yaratabilir.

Doğal ve kültürel miras turizminin dijitalleşmesi, destinasyonlar için ziyaretçi deneyimlerini geliştirmek, sürdürülebilirliği teşvik etmek ve ortak mirasımızı korumak için zengin fırsatlar sunmaktadır. Oyunlaştırma ve sosyal medya katılımından kişiselleştirmeye, akıllı destinasyon yönetimine ve sürekli yeniliğe kadar, dijital teknolojiler, doğal ve kültürel hazinelerimizle ilişki kurma ve takdir etme biçimimizde devrim yaratma potansiyeline sahiptir. Dijitalleşmeyi sorumlu bir şekilde ve ziyaretçi odaklı bir şekilde benimseyerek, paha biçilmez mirasımızın uzun vadeli korunmasını ve gelecek nesiller için keyifle kullanılmasını sağlayabiliriz.

Doğal ve kültürel miras turizmi ile dijitalleşme arasındaki rollerini değerlendirmek için kurumlar sosyal, eğitsel ve eğlence değerlerinin vektörleri olarak kendilerini ziyaretçilere açmalıdır. Dijital teknolojiler aslında ziyaretçi odaklı bir yaklaşımı benimsemeye ve iki yönlü bir iletişimi teşvik etmeye yardımcı olacak güçlü bir araç olabilir. Kurumsal raporlar, web siteleri ve sosyal medya aracılığıyla çevrimiçi verileri ve ayrıca alan yöneticileri ile yapılan görüşmeler, bu konuda destek verebilir.

Kaynakça

- Acropolis Museum. (n.d.). (2018). Mobile Application. Retrieved from <https://www.theacropolismuseum.gr/en/mobile-application>
- Akpınar, S. (2003). Türkiye'nin turizm merkezlerinde ekoturizm yaklaşımları. *Turizm Bakanlığı, Yatırımlar Genel Müdürlüğü Planlama Dairesi Yayınları*, 9, 2011.
- Aliağaoğlu, A. (2004). Sosyo-Kültürel Miras Turizmi Ve Türkiye'den Örnekler, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2,(2), 50 – 64.
- Attenborough, D. (2018). Great Barrier Reef VR Experience. Retrieved from https://attenboroughsreef.com/vr_dive.php
- Ballatore, A., & Mooney, P. (2015). Conceptualising the geographic world: the dimensions of negotiation in crowdsourced cartography. *International Journal of Geographical Information Science*, 29(12), 2310-2327.
- British Museum. (n.d.). (2023). A History of the World in 100 Objects. Retrieved from <https://www.britishmuseum.org/collection/a-history-of-the-world>
- British Museum. (n.d.). (2023). Virtual Museum. Retrieved from <https://www.britishmuseum.org/collection/virtual-museum>
- Buhalis, D. (2020). Technology in tourism—from information communication technologies to eTourism and smart tourism towards ambient intelligence tourism: a perspective article. *Tourism Review*, 75(1), 267-272.
- Buhalis, D., & Amaranggana, A. (2015). Smart tourism destinations enhancing tourism experience through personalisation of services. In *Information and Communication Technologies in Tourism 2015: Proceedings of the International Conference in Lugano, Switzerland, February 3-6, 2015* (pp. 377-389). Springer International Publishing.
- Buhalis, D., & Foerste, M. (2015). SoCoMo marketing for travel and tourism: Empowering co-creation of value. *Journal of Destination Marketing & Management*, 4(3), 151-161.

- Buhalis, D., & Law, R. (2008). Progress in information technology and tourism management: 20 years on and 10 years after the Internet—The state of eTourism research. *Tourism Management*, 29(4), 609-623.
- Buhalis, D., & Leung, R. (2018). Smart hospitality—Interconnectivity and interoperability towards an ecosystem. *International Journal of Hospitality Management*, 71, 41-50.
- Buhalis, D., & Michopoulou, E. (2011). Information-enabled tourism destination marketing: addressing the accessibility market. *Current Issues in Tourism*, 14(2), 145-168.
- Carlsen, J., & Butler, R. (Eds.). (2011). *Island tourism: Sustainable perspectives*. CAB International.
- Cheung, C. A., & Yang, M. L. (2005, January). The Experience of Images Digitization at the National Palace Museum: The Digital Archives Project of Chinese Antiquities. In *Archiving Conference* (Vol. 2005, No. 1, pp. 143-147). Society for Imaging Science and Technology.
- Clough, W. (2013). Best of both worlds: Museums, libraries and archives in a digital age. Retrieved from <https://www.si.edu/content/gwc/bestofbothworldssmithsonian>.
- CyArk. (n.d.). (2022). Retrieved from <https://www.cyark.org/>
- Çakmak, T. (2017). Türkiye’de kültürel bellek kurumlarında dijitalleştirme ve dijital koruma politikaları: Bir model önerisi.
- Darçın Şahin, İ. 2010. Yerel kültür mirasının dijitalleştirilmesi ve halk kütüphaneleri: Yalova örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Demirer, D., 2015. Kültürel Mirasın Sürdürülebilirliği Kapsamında Edebiyat Turizminin Yönetici ve Tüketici Perspektifinden Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, YL Tezi, 273, Düzce.
- Doğan, M. (2010). Ekomüze Odaklı Sürdürülebilir Destinasyon ve Gökçeada Üzerine Bir Uygulama (Master's thesis, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Doğaner, S., (2003) “Miras Turizminin Coğrafi Kaynakları ve Korunması”, Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu (16-18 Nisan), İzmir.
- Emekli, G., 2006. Coğrafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm. Ege Coğrafya Dergisi, Cilt: 15 Sayı:1-2, 51-59, İzmir.
- Emir, O. ve Avan, A. (2010). Yabancı Turistlerin Satın Alma Karar Sürecinde Kültürel Varlıkların Etkisi: Konya Örneği, The Effect of Cultural Assets on Purchase Decision Making Process of The Foreign Tourists: The Case of Konya. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (24), 203.
- Etsy. (n.d.). (2023). Retrieved from <https://www.etsy.com/>
- Ferraris, A., Mazzoleni, A., Devalle, A., & Couturier, J. (2018). Big data analytics capabilities and knowledge management: Impact on firm performance. Management Decision. Advance online publication. doi: <https://doi.org/10.1108/MD-07-2018-0825>.
- Foth, M. (Ed.). (2011). *From Social Butterfly to Engaged Citizen: Urban Informatics, Social Media, Ubiquitous Computing, and Mobile Technology to Support Citizen Engagement*. MIT Press.
- Garcia, P. (2019). Neoliberal Reform in Machu Picchu: Protecting a Community, Heritage Site, and Tourism Destination in Peru. By Pellegrino A. Luciano. *Mountain Research and Development*, 39(2), M11-M12.
- Global Sustainable Tourism Council (GSTC). (2019) (n.d.). Sustainable Tourism Education Program (STEP). Retrieved from <https://www.gstcouncil.org/step/>
- Gössling, S., Hall, C. M., & Scott, D. (2015). *Tourism and Water* (Vol. 2). Channel View Publications.
- Gretzel, U., & Yoo, K. H. (2008). Use and impact of online travel reviews. In *Information and Communication Technologies in Tourism 2008* (pp. 35-46). Springer, Vienna.
- Gretzel, U., Sigala, M., Xiang, Z., & Koo, C. (2015). Smart Tourism: Foundations and Developments. *Electronic Markets*, 25(3), 179-188.

- Guttentag, D. A. (2010). Virtual reality: Applications and implications for tourism. *Tourism management*, 31(5), 637-651.
- Güleç Korumaz, S.A., 2015. Kültürel Miras Yönetiminde Karar Destek Sistemlerinin Kullanımına Yönelik Bir Model Önerisi. Selçuk Üni., Fen Bilimleri Enst., Dok. Tezi, 186, Konya.
- Gürdoğan Bayır, Ö., & Çengelci Köse, T. (2019). Kültürel miras ve korunmasına ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri. *Kastamonu Education Journal*, 27(4), 1827-1840. doi:10.24106/kefdergi.3393
- Hamari, J., Koivisto, J., & Sarsa, H. (2014, January). Does gamification work?--a literature review of empirical studies on gamification. In *2014 47th Hawaii International Conference on System Sciences* (pp. 3025-3034). Ieee.
- Harkin, M. (1995). Modernist anthropology and tourism of the authentic. *Annals of Tourism Research*, 22(3), 650-670.
- Haskova-Edirne Kültürel ve Tarihi Destinasyonlar. (2017). www.ipacbc-bgtr.eu: <http://www.ipacbc-bgtr.eu/tr/projects-funded/haskova-edirne-kulturel-ve-tarihi-destinasyonlar>
- Indigenous Tourism Association of Canada (ITAC). (2023). (n.d.). Indigenous Canada. Retrieved from <https://indigenoucanada.travel/>
- Indigenous Tourism Network of Mexico (ITNM). (n.d.). (2012). Mobilizing the Indigenous Communities' Heritage. Retrieved from https://www.equatorinitiative.org/wp-content/uploads/2017/05/case_1348164210.pdf
- Karaman, A., & Sayın, K. (2019). Dijital turizm sektörün yeni geleceği. *Eğitim Yayınevi*. [In Turkish].
- Karapınar, E., & Barakazi, M. (2017). Kültürel Miras Turizminin Sürdürülebilir Turizm Açısından Değerlendirilmesi: Göbeklitepe Ören Yeri. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 5-18.
- Kolaç, E. (2009). Somut Olmayan Kültürel Mirası Koruma, Bilinç ve Duyarlılık Oluşturmada Türkçe Eğitiminin Önemi, *Milli Folklor*, 3(3), 350-368.
- Kordha, E., Gorica, K., & Sevrani, K. (2019). The Importance of Digitalization for Sustainable Cultural Heritage Sites in Albania. In *Cultural Sustainable Tourism: A Selection of Research Papers from IEREK Conference on Cultural Sustainable Tourism (CST)*, Greece 2017 (pp. 91-97). Springer International Publishing.
- Kurtar, C., & Somuncu, M. (2013). Kentsel Kültürel Mirasın Korunması ve Sürdürülebilirliği: *Ankara Hamamönü Örneği*. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 35-47.
- Külcü Taşkın Ö (2015). Kültürel Miras Kavramının Eğitim Açısından Önemi, *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi* 1 (1), 27-32.
- Law, R., Qi, S., & Buhalis, D. (2010). Progress in tourism management: A review of website evaluation in tourism research. *Tourism Management*, 31(3), 297-313.
- Magno, F., & Cassia, F. (2018). The impact of social media influencers in tourism. *Anatolia*, 29(2), 288-290.
- Neuhofer, B., Buhalis, D., & Ladkin, A. (2015). Technology as a catalyst of change: Enablers and barriers of the tourist experience and their consequences. In *Information and Communication Technologies in Tourism 2015: Proceedings of the International Conference in Lugano, Switzerland, February 3-6, 2015* (pp. 789-802). Springer International Publishing.
- Novelli, M., Schmitz, B., & Spencer, T. (2006). Networks, clusters and innovation in tourism: A UK experience. *Tourism Management*, 27(6), 1141-1152.
- Nuryanti, W. (1996), Heritage and Postmodern Tourism. *Annals of Tourism Research*, 23(2), 249-260.
- Oğuz, Ö. (2013). Terim Olarak Somut Olmayan Kültürel Miras, *Milli Folklor*, 25(100), 5-13.
- Özdemir, N. "Kültür Ekonomisi ve Endüstrileri İle Kültürel Miras Yönetimi İlişkisi". *Milli Folklor* 84 (Kış 2009): 73-86.

- Özer, A. & Görgülü, Z. (2021). Bir Bilimsel Derlemenin Planlanması ve Yazımı *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23 (3), 698-713.
- Peru.travel. (n.d.). (2023). Machu Picchu. Retrieved from <https://www.peru.travel/en/what-to-do/heritage/machu-picchu>
- Pletikosa Cvijikj, I., & Michahelles, F. (2013). Online Mengagement factors on Facebook brand pages. *Social Network Analysis And Mining*, 3, 843-861.
- Plitvice Lakes National Park. (n.d.). (2023). Retrieved from <https://www.np-plitvicka-jezera.hr/en/>
- Richards, G. (2018). Cultural tourism: A review of recent research and trends. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 36, 12-21.
- Scottish Ten. (n.d.). (2022). Retrieved from <https://www.cyark.org/collections/scottish-ten>
- Sigala, M., Christou, E., & Gretzel, U. (Eds.). (2012). *Social Media in Travel, Tourism and Hospitality: Theory, Practice and Cases*. Ashgate Publishing, Ltd..
- Smithsonian Learning Lab. (n.d.). (2023). Retrieved from <https://learninglab.si.edu/>
- Sustainable Travel International. (2020). (n.d.). Tourism Information and Monitoring System (TIMS). Retrieved from <https://sustainabletravel.org/our-work/sustainable-tourism-tools/tourism-information-monitoring-system-tims/>
- The Palace Museum. (n.d.). (2023). Retrieved from <https://en.dpm.org.cn/>
- Trequatrin, R., Shams, R., Lardo, A., & Lombardi, R. (2016). Risk of an epidemic impact when adopting the Internet of Things: The role of sector-based resistance. *Business Process Management Journal*, 22(2), 403-419.
- Turan, Ş. (1994) Türk Kültür Tarihi; Türk Kültüründen Türkiye Kültürüne ve Evrenselliğe, 2.b. Ankara, Bilgi Yayınevi.
- Tussyadiah, I. P., & Fesenmaier, D. R. (2009). Mediating tourist experiences: Access to places via shared videos. *Annals of tourism research*, 36(1), 24-40.
- UNWCED. (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. The United Nations World Commission on Enviroment and Development .
- UNWTO. (2019). Community-Based Tourism: Fostering Sustainable Development. United Nations World Tourism Organization. <https://www.unwto.org/event/34-commission-for-east-asia-and-the-pacific-south-asia>
- UNWTO. (2021). Tourism and Education. Retrieved from <https://www.unwto.org/tourism-and-education>
- UNWTO. (2021). Tourism and Local Communities. Retrieved from <https://www.unwto.org/tourism-and-local-communities>
- UNWTO. (2021). Tourism and Rural Development. Retrieved from <https://www.unwto.org/tourism-and-rural-development>
- UNWTO. (2021). Tourism Policy. Retrieved from <https://www.unwto.org/tourism-policy>
- Uslu, A. & Kiper, T. (2006). Turizmin Kültürel Miras Üzerine Etkileri: Beypazarı/Ankara Örneğinde Yerel Halkın Farkındalığı, *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3(3).
- Uygur, S. M. & Baykan, E. (2007) Kültür Turizmi ve Turizmin Kültürel Varlıklar üzerindeki Etkileri, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, s. 2, ss. 30-49.
- Prentice, R. C., Witt, S. F., & Hamer, C. (1998). Tourism as experience: The case of heritage parks. *Annals of Tourism Research*, 25(1), 1-24.
- Verma, V. K., & Ansari, N. (2016). Tourism: Fastest Growing International Industries. *Indian Journal of Applied Research*, 5(12).
- Williams, S., (1998). *Tourism Geography*, Routledge, London.

- TDK. (2023). sözlük. 2023 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- World Bank. (1999). Sustainable tourism and cultural heritage: a review of development assistance and its potential to promote sustainability (English). Washington, DC: World Bank. Retrieved from <http://documents.worldbank.org/curated/en/551751468176048723/Sustainable-tourism-and-cultural-heritage-a-review-of-development-assistance-and-its-potential-to-promote-sustainability>
- Xiang, Z., & Gretzel, U. (2010). Role of social media in online travel information search. *Tourism Management*, 31(2), 179-188.
- Xiang, Z., Du, Q., Ma, Y., & Fan, W. (2017). A comparative analysis of major online review platforms: Implications for social media analytics in hospitality and tourism. *Tourism Management*, 58, 51-65.
- Xiang, Z., Magnini, V. P., & Fesenmaier, D. R. (2015). Information technology and consumer behavior in travel and tourism: Insights from travel planning using the internet. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 22, 244-249.
- Zeng, B., & Gerritsen, R. (2014). What do we know about social media in tourism? A review. *Tourism Management Perspectives*, 10, 27-36.

EXTENDED SUMMARY

Tourism plays an important role in the promotion and protection of natural and cultural heritage worldwide. The advent of digitization has had a transformative impact on the tourism industry. This article explores the relationship between natural and cultural heritage tourism and digitalization and highlights the opportunities and challenges it brings. It examines how digital technologies are revolutionizing the tourism experience, increasing accessibility and facilitating conservation efforts. In addition, the potential risks and ethical considerations associated with digitizing heritage tourism are explored. This article aims to provide a comprehensive overview of the intersection between natural and cultural heritage tourism and digitalization. Natural and cultural heritage sites have long attracted tourists who want to explore and experience the unique landscapes, historical monuments and traditions of different regions. The emergence of digitalization driven by advances in technology has revolutionized various industries, including tourism. The impact of digitalization on natural and cultural heritage tourism has been examined, and its potential benefits, challenges and consequences have been explored.

The integration of digital technologies into natural and cultural heritage tourism has revolutionized the industry by providing new opportunities for destination promotion, immersive experiences, convenient bookings, enhanced interpretation and data-driven management. While digitization provides numerous benefits, it is crucial to strike a balance between preserving the authenticity of heritage destinations and leveraging technology to enhance visitor experiences. By responsibly embracing digitization, the tourism industry can create sustainable and enriching experiences for travelers while preserving our natural and cultural heritage.

From virtual reality experiences to personalized recommendations, digital technologies have enriched the visitor experience, streamlined operations and supported sustainability efforts. However, it is important to strike a balance between leveraging digital tools and preserving the authenticity and integrity of heritage sites. By embracing responsible digitalization, the tourism industry can unlock the full potential of natural and cultural heritage destinations while ensuring that they are protected for future generations. While the benefits are significant, it is essential to address challenges such as the digital divide, cybersecurity, and preservation of authenticity.

By adopting responsible digital practices, enabling inclusive access, preserving digital heritage and empowering local communities, the industry can unlock the potential of digital technologies while promoting sustainable and authentic experiences. With a holistic and responsible approach, digitalization can contribute to the preservation, promotion and exploitation of our world's natural and cultural heritage for future generations. From data-driven decision-making to immersive experiences and innovative technologies, digitization has changed the way we discover, appreciate and protect our heritage. From social media and user-generated content to AI and personalization, digital technologies have reshaped the way we discover, experience and appreciate our heritage. From cloud computing and geolocation technologies to online cultural exchange and digital marketing, digital tools and platforms have changed the way we discover, preserve and promote our diverse heritage.

By responsibly and proactively adopting digital technologies, destinations can unlock new avenues for promotion, immersive experiences and collaboration. However, it is important to address the challenges related to privacy, cybersecurity and capacity building to ensure responsible and sustainable integration of digitization in the heritage tourism sector. With a holistic and strategic approach, digitization can enable destinations to preserve and promote their natural and cultural treasures while offering unforgettable experiences to visitors from all over the world.

By responsibly and proactively adopting digital technologies, destinations can unlock new avenues for promotion, immersive experiences and collaboration. However, it is important to address the challenges related to privacy, cybersecurity and capacity building to ensure responsible and sustainable integration of digitization in the heritage tourism sector. With a holistic and strategic approach, digitization can enable destinations to preserve and promote their natural and cultural treasures while offering unforgettable experiences to visitors from all over the world.

From social media and mobile apps to digital storytelling, gamification and personalization, digital technologies offer innovative ways to showcase and preserve our heritage. By responsibly adopting these tools, destinations can create immersive, interactive and sustainable experiences that engage visitors with the rich tapestry of natural and cultural treasures from around the world.

Destinations can leverage digital technologies to unlock the full potential of their natural and cultural assets by promoting collaboration, investing in education, embracing continuous assessment and prioritizing long-term conservation. With responsible and strategic digitalization, we can ensure that future generations continue to appreciate, learn from and value our invaluable natural and cultural heritage.

The digitization of natural and cultural heritage tourism is a dynamic and transformative process. From ensuring data security and privacy to leveraging the power of AI, VR, big data analytics and blockchain technology, destinations can unlock new possibilities for visitor engagement, protection and sustainability. By embracing digital innovations in a responsible and visitor-centered approach, we can create truly immersive, inclusive and meaningful experiences that preserve our natural and cultural heritage.

From gamification and social media engagement to personalization, smart destination management and continuous innovation, digital technologies have the potential to revolutionize the way we relate to and appreciate our natural and cultural treasures. By adopting digitalization responsibly and in a visitor-oriented manner, we can ensure the long-term preservation of our priceless heritage and its enjoyment for future generations.

Digital processes in natural and cultural heritage tourism contribute to education and skills development for both visitors and local communities. Digital platforms can serve as educational tools that provide information about history, culture and natural phenomena in interactive and engaging formats. Virtual tours, online courses and educational games can enhance visitors' knowledge and understanding of heritage sites. Moreover, the integration of digital technologies into heritage site management requires skill development and capacity building for local communities. Educational programs on digital tools, content creation and digital marketing can empower communities to actively participate in and benefit from heritage tourism.

One of the main challenges posed by digital processes in natural and cultural heritage tourism is to find a balance between digital experiences and physical encounters. While digital technologies offer convenience, interaction and greater accessibility, it is important to ensure that they complement rather than replace the value of face-to-face visits to heritage sites. Digital experiences can act as a gateway to arouse interest and curiosity, but must ultimately motivate and inspire visitors to engage with the physical site itself. Site administrators can achieve this by strategically integrating digital components such as interactive exhibits, multimedia displays or storytelling platforms within the physical environment to create a cohesive and immersive visitor experience. By striking the right balance, natural and cultural heritage tourism can reap the benefits of digital processes while preserving the authenticity and unique ambiance of heritage sites.